

~~Intr. A. 32.349~~

**POLITICA BISERICESCĂ
A
STATULUI ROMÂNESC**

DE

I. MATEIU,
PROFESOR UNIVERSITAR.

57044

DONAȚIUNE

SIBIU 1931

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

n° Curent 58056 Format

n° Inventar 57044 Anul

Sectia Depozitii Rastul

C
45B

1956

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI
Data 58056
Inventar C57044

*In amintirea
neuitărilor mei părinți.*

KC 124102

B.C.U. Bucuresti

C57044

În loc de prefață.

Sinteza de față, încearcă să arate, într'o formă accesibilă, valoarea covârșitoare a Cultelor, și în deosebi a Bisericii ortodoxe, în ordinea vieții politice a Statului românesc. Este un capitol esențial din catehismul nostru politic, pe care foarte puțini îl cunosc și de aici indiferența, sau uneori chiar disprețul pentru instituția divină a Bisericii. Și totuș, prin viața lor religioasă, Cultele dețin cele mai eminente puteri sufletești, capabile să asigure, în toate împrejurările, sănătatea morală a Statului. De aceea, a le prețui și a le susține în opera lor spirituală — chiar când n'ai fi un credincios — înseamnă să întărești, în forme optime, dezvoltarea normală a Țării și a națiunii române.

Iată, rostul acestui studiu rezumativ. El poate fi privit ca un vade-

mecum al politicii bisericești, merit să fie la îndemâna tuturor acelor, cari având răspunderi conducătoare în Stat, sau activând în arena vieții politice, sunt ținuți să cunoască temeinic toate aspectele politicii noastre naționale.

Dar, tot atât de utilă socotesc lucrarea și pentru cercurile bisericești, cari vor găsi în ea prilejul să-și verifice concepțiile și orientarea în marea problemă a raporturilor dintre Biserică și Stat, îndemnându-le la o activitate unitară, înțeleaptă și disciplinată, singura în măsură să garanteze biruința idealurilor și respectul Bisericii în lume.

București, Septembrie 1931.

I. M.

A. Statul și Biserica ortodoxă.

I.

Considerațiuni generale.

Doctrina politică a Statului românesc față de Biserica ortodoxă s'a inspirat, în tot cursul evoluției noastre istorice, din conștiința nevoii de *unitate* a celor două instituțiuni naționale.

Această formă, a raporturilor dintre Biserică și Stat, era cu atât mai firească, cu cât ea nu răsărise într'un moment dat din anumite teorii filozofice, ci se înfățișa, ca o condiție normală determinată de însuș instinctul de conservare și dezvoltare sănătoasă

a neamului românesc. Mergând până la geneza acestor raporturi, vom sublinia faptul sigur, că din cuprinsul primitiv al Bisericii a răsărit și organizarea vieții noastre de Stat, cum de altfel putem constata acest adevăr în desvoltarea tuturor popoarelor, cu o istorie similară celei românești. Creștinismul nostru precedase cu secole furtunoase cele dintâi formațiuni politice românești și de aceea *Eminescu*, cu intuiția lui genială, nu articula decât o realitate, când spunea despre Biserica ortodoxă, că este «*mama neamului românesc*».

Generatoare de Stat, Biserica se va confunda cu el, înfățișând în toate împrejurările o desăvârșită unitate de simțire și de acțiune, menită să lege, în chip indisolubil, cele

două așezăminte de viață națională.

Chiar în epocile, cari au dus la fragmentarea pământului românesc sub diferite stăpâniri străine, legăturile cu Domniile naționale n'au putut fi suprimate, ci ele s'au menținut statornic prin ctitorii și dani voevodale generoase, printr'o dependență canonică de veacuri și în sfârșit, când împrejurările politice nu mai îngăduiau, prin acel spirit de discretă, dar caldă ocrotire frățească, care a ținut vie conștiința unității dintre Statul liber și Biserica Românilor căzuți în robie.

Acest fapt istoric explică minunea, de a fi văzut provinciile subjugate, în ceasul marilor hotărâri, vibrând de aceeași emoțiune sfântă, ce cutremură,

împingând spre cea mai uriașă dintre jertfe, Țara visurilor de mântuire.

Cunoscând aceste relațiuni de adâncă și perfectă intimitate dintre Biserică și Stat, mărturisind fără rezerve, incomparabila lor rodnicie pentru existența politică și națională a neamului nostru, este logic să conchidem, că *menținerea* lor înseamnă, nu numai respectarea unei tradiții scumpe, ci în acelaș timp, asigurarea celei mai solide temelii morale a *unității* noastre politice.

Din această conștiință luminată a izvorât hotărârea fericită, luată de reprezentanții politici ai națiunii, de a păstra și în cuprinsul Țării întregite, legăturile de *tradițională alianță* dintre Biserică și Stat.

Grație însă nouilor condițiuni bisericești și politice, aceste legături au fost încadrate într'un *sistem juridic nou*, cuprinzând ameliorări esențiale, dar și scăderi neîndoelnice din punctul de vedere al Bisericii ortodoxe.

II.

Noua concepție de Stat privitoare la Biserică.

În urma restabilirii unității naționale, Statul românesc s'a văzut în fața unei Biserici ortodoxe cu patru organizațiuni diferite, reprezentând tot atâtea regimuri de drept, sub cari au trăit până la războiul de eliberare. Prin urmare, cea dintâi problemă ce se punea

cu evidența necesității, era înlăturarea acestei îndoite diversități și încorporarea părților ortodoxe izolate, într'o singură Biserică, așezată pe temelia *unității* de concepție politică și de organizare canonică. Se părea la început, că amândouă condițiile vor fi realizate cu ușurință. Și totuș, dificultățile ce s'au ivit, au fost atât de grele și de numeroase, încât nu numai că ele au prelungit șase ani de zile sforțările pentru înfăptuirea acestei opere importante, dar ceea ce este mai grav, ele au provocat chiar o *modificare* esențială, în concepția tradițională a Statului față de Biserica ortodoxă.

În litera și spiritul Constituției dela 66, care nu făcea decât să consacre o tradiție seculară, Biserica ortodoxă

era *Biserica dominantă a Statului Român*. În sensul ei, religia ortodoxă era *religie de Stat*, ceea ce însemna, că Statul românesc se proclamă, în mod constituțional, ca *Stat ortodox*. Era concepția imperială bizantină, care înțelegea să clădească unitatea și tăria Statului, pe nebiruita putere sufletească a credinței și deci pe colaborarea intimă cu Biserica ortodoxă.

În Principatele românești însă, această concepție avea să fie cu atât mai triumfătoare, cu cât aici, în deosebire de Bizanț, Stat și Biserică erau creațiuni și forme de viață ale *aceluiaș* suflet național. Aveam deci o Biserică ortodoxă, nu numai de Stat, ci și națională, perfect capabilă să se identifice complet cu Statul în toate

preocupările și aspirațiunile lui ideale. Acest fapt explică sistemul de *unitate juridică*, în care trăiau amândouă instituțiile și care a mers în evoluția lui atât de departe, încât *Stat și ortodoxie* erau aproape noțiuni sinonime, transformate în realități politice inseparabile.

Se credea, că în noul Stat întregit vechea doctrină politică va rămânea neschimbată. În adevăr, Partidul Național-Liberal [P. N. L.] chemat să dea Țării noua ei așezare constituțională, s'a și simțit dator să mențină, în „Anteproiectul său de Constituție“ din 1921, concepția veche, declarând la art. 138, că «*Biserica creștină ortodoxă este Biserica dominantă a Statului român*». În expunerea de motive articolul era susținut cu următoarele argu-

mente: „Biserica ortodoxă nu poate fi pe acelaș picior de egalitate cu restul confesiunilor, deoarece ea face parte integrantă din sufletul neamului. În tinda ei s'au instruit în trecut atâtea generații; ea a contribuit la cimentarea vieții noastre naționale; ea reprezintă în acelaș timp credința majorității populației“ [pag. 53]. Iar câțiva ani în urmă, nemuritorul *I. I. C. Brătianu*, salutând *înființarea Patriarhatului*, dela tribuna Parlamentului exprima aceeaș convingere zicând: „O fac cu simțămintele de dragoste și recunoștință, pe care le inspiră tuturor românilor trecutul comun al neamului și Bisericei noastre. Nu putem privi către trecut, fără ca aceste simțăminte să nu ne umple sufletul, pentrucă Neam

și Biserică *împreună* au răzbit prin vicisitudinile și primejdiile Țării, pentrucă ele *împreună* au întâmpinat greutățile și *împreună* au învins și au sporit în noua și hotărâtoarea fază a Statului național român“. [Cf. Patriarhia Românească, acte și documente. București 1926, pag. 66].

III.

Răsturnarea concepției tradiționale.

Și totuș, surprindere! Opoziția cultelor minoritare și în special a Bisericei *unite*, a izbutit să determine P. N. L. la schimbarea concepției sale, trecând în proiectul de *Constituție*, supus deliberării Adunării Constituante din 1923, redactarea următoare: „Reli-

giunea ortodoxă fiind religiu-
nea majorității Românilor, *are*
întâietate în Stat» [art. 23].

Aceasta însemna, o răsturnare completă a doctrinei istorice. În sensul ei, Statul renunța la caracterul său oficial *ortodox*, iar Biserica pierdea atributul esențial de *Biserică de Stat*. Atât de adevărată este această schimbare, încât însuș raportorul constituțiunii, Prof. C. Disescu, declară în raportul său: „Această redac-tare constată un fapt, *fără a determina condiția Bisericii răsăritului și raporturile ei cu Statul*».

Primejdia era prea mare, ca ea să nu alarmeze Bise-rica ortodoxă. După discuții agitate și frământări grele s'a ajuns, în cele din urmă, la textul rămas definitiv, așa cum ni-l

arată art. 23 din Constituție :
«*Biserica ortodoxă română, fiind religia marei majorități a Românilor, este Biserică dominantă în Statul român*».

La prima vedere s'ar putea crede, că a triumfat concepția veche *ortodoxă*. Mare eroare! Biruința este a Bisericii *unite* și în consecință a *catolicismului* internațional. Biserica unită temându-și existența, prin menținerea religiei ortodoxe ca *religie de Stat*, a făcut toate eforturile posibile, de o parte, ca această situație juridică să fie înlăturată, iar de alta ca *Biserica Blajului* să fie pusă pe picior de *egalitate* cu Biserica neamului. În acest scop a mobilizat toate mijloacele de persuaziune și de luptă, reușind printr'o insinuantă dialectică vaticană, să-și

impună, aproape integral, punctele ei de vedere. Anume, ea a fost trecută în Constituție cu atributul de Biserică *românească*, alături și împreună cu cea *ortodoxă*, prevenind astfel destrămarea sigură, la care se aștepta, prin trecerea credincioșilor ei în sânul Bisericii naționale ortodoxe. Și pentru a se apăra și mai bine de această primejdie reală, a atacat și al doilea obiectiv, tot atât de important, izbutind să ia Bisericii ortodoxe caracterul ei *oficial de Stat* și prin aceasta să desbrace însuși Statul național de atributul lui *ortodox*.

Pe ce cale? Prin înlocuirea unui singur cuvânt, am putea spune a unei singure litere în textul articolului 23. Uniții au cerut anume, ca în

loc de „Biserică dominantă a Statului român“ să se zică „Biserică dominantă în Statul român“.

Pentru ce pretindeau *uniții* această schimbare? Pentru că în convingerea lor, formula dintâi echivală cu recunoașterea religiei ortodoxe ca *religie de Stat*, așa cum era în regimul Constituției delá 66. Aceasta însă — ziceau ei — nu se mai poate admite în România Mare, deoarece pe lângă Biserica ortodoxă mai sunt o serie de alte Culte noi, cari prin numărul și valoarea lor, schimbă caracterul *ortodox* al Statului într'unul *poli-confesional*. Prin urmare — argumentau reprezentanții Blajului, — este inadmisibil să se păstreze pe seama Bisericii *ortodoxe* denumirea de Biserică domi-

nantă a Statului, deoarece aceasta ar însemna o micșorare constituțională a celorlalte Culte de către Stat și posibilitatea prigonirii lor din partea Bisericii dominante. Pe când în formula a doua, de „Biserică dominantă în Statul român“, temerile sunt excluse, întru cât nu se mai concretizează prin ea situația de *drept public* a Bisericii ortodoxe, ci se exprimă, pur și simplu, *starea ei de fapt*. Adică, este dominantă în Stat nu în sensul dat de o lungă tradiție politică, ci exclusiv în înțelesul unei superiorități *numerice* față de celelalte Culte.

Și această interpretare scolastică, așa de fin țesută, a fost acceptată, fără un examen serios, de către exponenții P. N. L., în ciuda împotrivirilor

justificate și categorice ale Bisericii ortodoxe. Căci, raportorul prof. C. Disescu, spunea în Constituantă: „Cum să zicem: Biserică dominantă a Statului, sau în Statul român? Apoi nu vedeți, că dacă zicem a Statului, atunci avem un Stat confesional, și atunci această Biserică ar deveni prigonitoare, pe câtă vreme este vorba aici numai de numărul cel mare al credincioșilor“. La rândul său Ministrul Alexandru Constantinescu, care avusese un rol hotărâtor în redactarea art. 23, preciză și el: „Dacă o să luăm logica lucrurilor, îmi pare logic să se zică „în Stat“, pentru că, după cum a spus dl raportor, *România nu este un Stat confesional*. Religia ortodoxă, față de celelalte Biserici, nu este o religie dominantă a

Statului român, *care nu este Stat confesional*».

*

Astfel ni s'a dat să vedem, cum *diplomația catolică*, servindu-se de Biserica unită, a izbutit să înfrângă, în propria ei țară, *Biserica ortodoxă*, coborându-o din situația ei străveche de Biserică oficială a Statului, la regimul de *egalitate constituțională* cu noile *culțe minoritare*, complect străine de suferințele și aspirațiunile neamului românesc.

Cu mai multă iubire pentru Biserică și cu o înțelegere mai adâncă a rosturilor ei sufletesti, în opera de consolidare națională a Statului, desigur nu s'ar fi ajuns la această capitulare rușinoasă. Exemplul clasic ni-l servește *Mussolini*, care pornind dela aceeaș stare

de fapt a superiorității numerice *catolice* din Italia, n'a ezitat o clipă să treacă, chiar în art. 1 al *Convenției politice* încheiată cu Vaticanul, următoarea stipulațiune: „Religia catolică, fiind religia marei majorități a poporului italian, este *religie de Stat*». Și aceasta s'a întâmplat după o lungă perioadă de *separație* dintre Biserică și Stat, iar nu ca la noi, unde un trecut milenar, de cea mai perfectă armonie, îndreptățea pe deaîntregul păstrarea religiei ortodoxe în rolul ei istoric, de *religie oficială* a Statului românesc.

Reparația acestei formidabile greșeli politice nu va putea fi încercată, decât la o viitoare revizuire a Constituției. Pentru a înțelege gravitatea ei, este nevoie să ne gân-

dim mereu la două consecințe fatale; de o parte *diminuarea* prestigiului Bisericii ortodoxe, de alta *zădărnicirea* procesului de restabilire a unității noastre religioase, prin întoarcerea uniților la vechea vatră de credință a neamului.

IV.

Statul și autonomia Bisericii ortodoxe.

Dar, dacă prin noua concepție politică Biserica ortodoxă a înregistrat, în ordinea poziției sale *constituționale*, o pierdere atât de covârșitoare, vom recunoaște, că ea a obținut în schimb și o neprețuită compensație, în ordinea așezării sale interne, prin acordarea *autonomiei*.

Autonomia înseamnă libertate. Biserica ortodoxă a revendicat-o demult, ca o condiție fundamentală a vieții și misiunii sale. Ea se impunea cu atât mai vârtos, cu cât *Biserica ardeleană* aducea o puternică *tradiție autonomă*, care timp de 50 de ani dăduse, prin practica ei sinceră și constantă, rezultatele cele mai strălucite. Lipsa ei s'a simțit dureros, atât în Bucovina, cât și în Basarabia și în Regatul de ieri. Bisericile acestor provincii sufereau deopotrivă, de o prea mare inmixțiune a Statului, care în loc să se limiteze la controlul și supravegherea lor, le croia, prin voința lui proprie, forme de organizare necorespunzătoare, și-și asumă în chip exagerat guvernarea și administrarea vieții lor interne. In

asemenea împrejurări firește, că Biserica s'a anemiât, slăbindu-i-se puterile de acțiune evanghelică și împingându-o la o existență mai puțin reliefată, de cum o implică rostul ei mare, în direcționarea spiritului public. Numai din *libertate* putea răsări renașterea Bisericii și transformarea ei în fermentul ideal al vieții sufletești a Statului.

Evenimentul copleșitor al unirei, care, după veacuri de răzlețire, pusese pentru întâia oară neamul românesc în situația fericită, de a respira din plin bucuriile *libertății naționale*, a adus, în mod firesc, pe cel dintâi plan al preocupărilor publice, și marea problemă a *autonomiei* Bisericii ortodoxe. Stat și Biserică, prin reprezentanții lor autorizați, au

convenit dintru început, că autonomia este un principiu câştigat, care trebuie să fie tradus, fără amânare, în realitatea noiei organizaţiuni unitare a Bisericii ortodoxe.

Astfel *Clerul* ţării întregi, adunat la Bucureşti în importantul său congres din Sept. 1919, hotărăşte următoarele:

1. „Cerem ca Statul român, păstrându-şi tradiţionalul caracter ortodox şi acordând Bisericii tot sprijinul moral şi material, să recunoască şi să garanteze în Constituţia sa, *deplină autonomie* pe seama Bisericii ortodoxe, care ca instituţie religioasă-morală şi călăuzită de duhul celui mai luminat patriotism, va creşte cetăţeni devotaţi intereselor superioare

al Statului. *Prin autonomie*, preoțimea întrunită în congresul ei, înțelege dreptul Bisericii ortodoxe române de a se conduce prin propriile ei organe, pe terenul administrativ, legislativ, judecătoresc și reprezentativ.

2. „Cerem instituirea unui *Congres superior bisericesc*, ca for suprem legislativ și jurisdicțional, care va exercita, în acord cu Sf. Sinod, drepturile autonomiei Bisericii. Congresul se va alcătui din reprezentanții Clerului și *poporului* din întreaga Biserică“.

Iar P. N. L., ca să mă opresc numai la el,¹ își formula precis adeziunea sa la organizarea autonomă a Bisericii

¹ De altfel *toate* partidele politice s'au declarat pentru autonomie.

în „Ante-proiectul de Constituție“ din 1921. Cităm din expunerea de motive: „Spre a fi o forță vie, iar nu o reminiscență a trecutului, Biserica trebuie adaptată spiritului social al vremii. În această privință Biserica ortodoxă, mai ales cea din Vechiul Regat, e prea lipsită de viață și e nevoie ca energia sa spirituală să fie desmorțită. Biserica va trebui să aibă pe viitor o *libertate* mai mare de acțiune și organizare mai proprie decât în prezent. În legătura sa cu Statul, acesta să nu înăbușe dezvoltarea materială și morală a Bisericii, din potrivă să înlesnească existența ei de *sine stătătoare*, în armonia generală a Statului. Cum în toate instituțiile se caută astăzi să se dea con-

ducerea în seama celor competenți, tot așa și afacerile bisericesti trebuie încredințate oamenilor *Bisericii*. Principiile democratice, cari ne stăpânesc astăzi, trebuie aplicate și în Biserică. Vechea organizare oligarhică, trebuie să facă loc unei organizări mai *democratice*, solidarizându-se la mersul Bisericii întreg poporul credincios, care va fi admis să participe la *conducere*, alături de Clerul înalt și Clerul de mir. Participarea elementelor laice va da desigur o nouă viață Bisericii“ [pag. 53—54].

Călăuziți de aceste convingeri, creatorii Constituției, de acord cu Biserica, au cuprins *autonomia* în următorul text al art. 23:

„In tot regatul României, Biserica creștină or-

todoxă va avea o organizație *unitară*, cu participarea tuturor elementelor ei constitutive, Clerici și *Mireni*. O lege specială va statornici principiile fundamentale ale acestei organizațiuni unitare, precum și modalitatea după care Biserica își va reglementa, conduce și administra, prin organele sale proprii și sub controlul Statului, chestiunile sale religioase, culturale, fundamentale și epitropești“.

Acestei declarații constituționale, de importanță epocală pentru Biserică, i-a urmat în 1925 *legea specială*, care stabilea principiile de bază ale noiei organizațiuni, însoțită de *Statutul Bisericesc*, elaborat de Biserică însăși și care cu-

prindea dezvoltarea amănunțită a întregii alcătuirii organice, întemeiată pe doctrina *autonomiei*. Astfel după o oboșitoare, dar perseverentă muncă constructivă, cum n'a cunoscut-o încă nici o lege a Statului nostru, s'a înfăptuit cea mai de seamă legiuire morală, sortită să prezideze prin Biserică, idealul năzuințelor noastre de totdeauna: *marea operă de perfecțiune sufletească a Țării și poporului românesc.*

V.

Valoarea religioasă și politică a autonomiei bisericești.

Importanța politică a legiferării autonomiei bisericesti este atât de covârșitoare, încât

ea echivalează cu marile biruinți, deschizătoare de noi epoci în viața poporului românesc. Fără a fi nevoie de exemplificări străine, culese din țările occidentale, unde Bisericile prin viața lor de *independență* s'au afirmat ca forțe sociale de mîna întâia, este suficient să ne gândim la *Biserica ardeleană*, care în temeiul autonomiei sale a realizat, alături de apărarea sufletului național, și una din cele mai frumoase opere de îndrumare religioasă-morală.

Dar autonomia aceasta, cu preponderența elementului *laic* în conducerea afacerilor bisericești, a fost întâmpinată cu îndoieli din partea Clerului vechiului regat și în parte al Basarabiei și Bucovinei. Urmînd linia strict canonică, el ar fi

preferat organizarea *ierarhică* a autonomiei, în locul celei noi *democratizante*. Se va vedea însă mai târziu, după ani de experiență activă din partea Clerului, că în fond *autonomia* nu este desbrăcată de caracterul ei ierarhic, câtă vreme toate corporațiunile bisericesti, prevăzute de Statutul de organizare, sunt puse sub conducerea directă a *Clerului*. Convingerea aceasta ni-o dă istoria autonomiei bisericesti din *Ardeal*, care face dovada, că acolo unde ierarhii și clerul au fost la înălțimea chemării lor, păstrând contactul apropiat cu poporul, problemele eclezia-stice au fost rezolvite totdeauna în spiritul și în intențiunile preconizate de ei.

Dar, pentru ca autonomia să devină o realitate socială,

se impune, ca o condiție esențială, formarea unei *noui stări de spirit*, derivată dintr'o temeinică cunoaștere a însăși doctrinei de autonomie în raport cu evoluția Bisericii.

Înainte de orice preocupare, trebuie să ne dăm seama, că libertatea Bisericii este un fapt *constituțional*. În deosebire de trecut, când ea se găsea sub tutela și administrarea *Statului*, deci la discreția tulburătoare a partidismului politic, astăzi Biserica ortodoxă și-a căpătat *independența*, ajungând deplin stăpână pe viața, idealurile și acțiunile sale. Ca orice act de liberare, faza întâi se caracterizează printr'o stare de nesiguranță și îndoială, în care regretele unui trecut, fără grija zilei de mâine, agită cu atât mai mult conștiințele, cu

cât sentimentul de răspundere în fața viitorului necunoscut este mai absent și mai dezagreabil. Faza aceasta de criză psihologică se diminuează însă, prin efortul ce trebuie să-l facem, de a ne smulge din robitoarea *inerție* tradițională, cu conștiința, că sus, pe culmile încă în ceață, vom respira aerul curat al *libertății creatoare*. Clerul mai ales este acela, care are nevoie de o asemenea sforțare interioară, în convingerea sigură, că ea va opera rodnic și asupra masselor păstorite. Căci e un adevăr etern, propovăduit cu deosebire de creștinismul ortodox, că *nu există viață, decât în libertate*.

Trebuie apoi, să-și facă loc credința în *puterile de realizare* ale Bisericii. De atâtea ori răsună acuzația gravă, că

ortodoxia noastră este incapabilă de împlinirea marilor idealuri evangelice, că fiind încrimenită în formele imuabile ale unui ritualism de suprafață, n'are putința să se ridice la concepții înalte și la opere durabile, în ordinea chemării ei divine.

Această critică poate fi adevărată, pentru ultima jumătate de veac, din istoria unei părți a Bisericii ortodoxe, când o ideologie politică greșită, o pusese într'o fatală *atârnare de Stat*, cu suprimarea oricărei inițiative proprii. Dar, reamintindu-ne trecutul ceva mai îndepărtat, în care practicile politicianismului modern erau încă necunoscute, vom găsi pagini de admirabilă înălțare religioasă, de înfăptuiri culturale și artistice neîntre-

cute, cari au dat Bisericii noastre o glorie atât de frumoasă, încât ea poate fi privită cu drept cuvânt, ca un izvor de inspirație fecundă în atmosfera de îndoială, ce stăpânește încă vechea noastră instituție *spirituală*.

*

Nu mai puțin importantă este convingerea, ce trebuie să-și facă loc în sufletul tuturor, că *autonomia*, dobândită cu atâta generozitate, constituie pentru Biserica ortodoxă, factorul fundamental al *regerării ei depline*. Este o experiență istorică, verificată neconținut, fără puțință de greș, că în toate Statele, unde Cultele s'au organizat pe bază de *neatârănare*, viața religioasă și-a regăsit alvia normală, ducând, prin stimularea energiilor mo-

rale, la acțiuni de purificare spirituală și de bogată restaurare creștină a popoarelor.

Valoarea novatoare a *autonomiei* rezidă tocmai în principiul ei de temelie, de a garanta, individual și colectiv, putința inițiativelor, concurența ideilor, încurajarea voințelor și libertatea înfăptuirilor, dominate de idealul unitar al Bisericii, legal constituite. Totul e mișcare, frământare și întrecere, încălzit de acelaș impuls tainic al naturii omenești: *neastâmpărul creațiunii*. Numai prin autonomie ajunge Biserica să se descopere pe sine, înțelegându-și chemările și cunoscându-și puterile de realizare, în zbuciumul necurmat al societății omenești.

Dar această conștiință adâncă, privitoare la impor-

tanța dinamică a autonomiei, se presupune clădită, înainte de toate, pe *activismul însuflețit al Clerului*. Ierarhia noastră de toate treptele, dându-și seama, că prin noua organizare a Bisericii, rolul ei *liturgic* a suferit o specială amplificare, că manifestările *duminecale* urmează să se transforme de acum în multiple și permanente acțiuni *cotidiane*, își va impune un riguros examen sufletesc, merit să-i dea icoana nouilor sale obligațiuni, izvoârâte din realitatea juridică a autonomiei.

Paralel cu Clerul au să fie mobilizați și *laicii*, al doilea element hotărâtor al autonomiei bisericesti. Resentimentele parțiale, împotriva introducerii laicilor la *conducerea* destinelor Bisericii, n'au nici

o justificare logică. Tocmai în-
lăturarea lor dela o participare
activă, cu răspunderi definite,
în rosturile bisericești, a fost
una din cauzele principale care
a contribuit la epoca de de-
cadență, din cei din urmă 50
de ani ai Bisericii din Ve-
chiul Regat.

Colaborarea legală a lai-
cilor în noua așezare a Bise-
ricii, înseamnă de altfel cel
mai de seamă factor, menit să
facă din autonomie *pivotul* re-
nașterii noastre religioase.
Căci în concepția modernă de
astăzi, *puterea de viață a Bi-
sericii* nu se poate răzima
numai pe competența și vred-
nicia *Clerului*, ci în foarte mare
măsură ea izvorește și din
conștiința *răspunderilor*, pe
cari le are *comunitatea cre-*

dincioșilor, în soarta propriei sale instituții de credință.

Călăuziți de luminile ierarhiei, animați cu duhovnicească râvnă la o operă de primenire atât de binefăcătoare și cultivați cu grijă pentru noua lor chemare, *laicii* vor putea fi câștigați dela început pentru Biserică în astfel de măsură, încât ei să se transforme în apărătorii statornici și însuflețiți ai autonomiei dobândite. Pentru ca *noutatea* independenței bisericești să nu ducă la exagerări rătăcitoare, cari să compromită, ab initio, această însemnată reformă, este necesar să se creieze de pe acum o sigură și severă *disciplină bisericească*. Primejdia aici este mare, tocmai pentru cuvântul, că *laicii*, chiemați în proporție covârșitoare față de *Cler* la

întemeerea noiei vieți bisericești, pot fi ispitiți să aducă cu ei toată pulberea acelor păcate, cari viciază atmosfera vieții noastre *politice*. Prin urmare, cei aleși să reprezinte Biserica în faza ei de prefacere, clericii, dar mai ales mirenii, sunt datori să-și revizuiască sufletul, dându-și seama de marea axiomă, că Biserica este un așezământ de *mântuire divină*, iar nu unul de *putere politică*. În fața altarului se topesc patimele omenești, dispar bătăliile furioase pentru putere și mor neregretate tranzacțiile de conștiință, fiindcă deasupra noastră plutește, senin și împăciuitoare, *idealul ceresc*, înfrățindu-ne, mai presus de zbuciumările pământești, prin vraja aceleiași *credințe* mântuitoare a sufletelor noastre.

Conștiință, că trecând pragul Bisericii facem *operă divină*, trebuie să ne dea puterea lăuntrică de a domina, până la suprimare, volbura pasiunilor noastre *politice* și concentrându-ne într'o sigură și religioasă *respectare a autonomiei*, să oferim Țării, măcar în ordinea bisericească, acel exemplu de *disciplină sufletească*, care asigură, fără compromisuri, cinstirea riguroasă a legilor și garantează triumful *ideii de ordine* în Stat.

Iată, ce înseamnă *autonomia* din punct de vedere religios și politic. Ea va transforma complet nu numai viața *Bisericii*, redându-i strălucirea de altădată, dar va contribui într'o formă incontestabilă și la consolidarea *Statului*, prin *echilibrarea sufletească a națiunii*,

cu ajutorul celei mai mari puteri morale din lume: *Evanghelia lui Hristos*.

VI.

Politica viitoare a Statului față de Biserica ortodoxă.

S'ar putea crede, că din moment ce Statul și-a fixat, prin constituție și legea de organizare dela 1925, doctrina sa politică, acordând Bisericii noua organizare *autonomă*, datoria lui ar fi să rămână de acum înainte un simplu spectator, limitat la rolul de control și supraveghere, lăsând Bisericii însăși, toată grija sorții și a dezvoltării sale ulterioare.

Desigur, că un amestec direct al Statului, prin instru-

mentele lui de guvernare, în afacerile *interne* ale Bisericii, nu mai este compatibil cu noul regim de *libertate*, în care ea a fost pusă. Ar fi însă o mare și neiertată eroare să se susțină, că Statul s'ar putea desinteresa cu totul de viața și rosturile Bisericii ortodoxe. Aceasta din două motive, egal de importante. Unul de natură *constituțională*, celălalt de ordin *național*.

Anume, prin Constituție și complementul ei, legea de organizare cu Statutul din 1925, s'au păstrat raporturile *de alianță* dintre Stat și Biserică în astfel de forme juridice, cari deși se deosebesc radical de cele vechi, totuși necesită o *colaborare legală* a celor două așezăminte de drept public. Astfel alegerea și instituirea

Ierarhiei, [Mitropoliți, Episcopi, Arhieri, Vicari], nu se poate face decât cu participarea activă și cu aprobarea expresă a *Statului* [art. 12 din lege]. Administrarea *averilor* generale bisericești este iarăși în funcție de concursul Statului, care-și are reprezentantul său în *Eforia* centrală a Bisericii [art. 24 din lege]. Deasemenea *înființarea* de noi Eparhii, schimbarea sediului sau a titulaturii lor, depinde tot de suveranitatea națională [art. 3 din lege].

Un drept important pe care și l-a rezervat Statul — și *numai* față de biserica ortodoxă — este acela, că *Regulamentele* pe cari le votează Biserica pentru orânduirea vieții sale *interne*, trebuie să fie confirmate de Suveran, spre

a avea putere legală [art. 8 Statut]. Apoi deși Statutul de organizare este opera *exclusivă* a Bisericii, totuși el nu poate fi modificat de către Congresul Național Bisericesc, decât având asentimentul expres al *Statului* [art. 37 din lege]. Mai puternic se concretizează legăturile dintre Stat și Biserică în sistemul alegerii *Patriarhului*. Legea specială a patriarhatului din 1925 stabilește, că marele colegiu electoral se alcătuește din membrii adunării Arhiepiscopiei Bucureștilor, ai Congresului național bisericesc, și din membrii de religie ortodoxă ai Corpurilor Legiuitoare. S'ar putea spune deci, că Patriarhul nici nu este alesul Bisericii, ci mai curând al *Statului*, care decide prin numărul

covârșitor al reprezentanților săi politici.

În sfârșit, vom menționa obligațiunea legală ce și-a luat-o Statul, de a pune la dispoziția Bisericii *mijloacele materiale*, reclamate atât de întreținerea Clerului, cât și de acoperirea celorlalte trebuințe ale vieții sale [art. 21 Lege].

Toate aceste dispozițiuni principale demonstrează în chip limpede, că între Stat și Biserică s'au păstrat raporturi de drept atât de solide, încât nu numai că ele fac cu neputință izolarea sau *separația*, fluturată de câțiva alarmiști suspecti, dar dimpotrivă au darul să justifice în deplină măsură interesul permanent, ce leagă puterea *temporară* de manifestările instituției *spirituale*.

Dar pe lângă motivele legale, mai sunt și considerațiuni *naționale*, cari pledează pentru datoria Statului de a se ocupa de aproape de Biserica ort.

Mai întâi, pentru că Biserica a fost, în tot cursul istoriei noastre, cea mai credincioasă *aliată* a Statului, confundându-se cu el, în aceeași unitate de aspirațiuni și de sacrificii, cari urmăreau dealungul veacurilor de luptă, apărarea existenței noastre *naționale*. Această admirabilă comunitate de simțire și de făptuire, s'a dovedit a fi una din cele mai puternice legături *morale*, care a contribuit la închegarea neamului românesc și la drumul lui triumfător spre gloria unității politice. De aceea, nimeni din purtătorii serioși de răspunderi în viața publică, nu se

poate gândi la distrugerea unei asemenea *legături sufletești*, căci ea ar fi identică cu renegarea tradiției noastre naționale, și în consecință cu primejduirea fatală a însăși *ființei* Statului nostru.

Precizând astfel interesul superior, ce-l are Statul de a rămâne și pe viitor în permanentă comuniune cu Biserica ortodoxă, urmează să vedem care trebuie să fie *politica lui bisericească de mâine*. Ea se desemnează în două direcțiuni: una *statică* sau de conservare, iar cealaltă *dinamică* sau de creațiune.

Cea dintâi, privește opera înfăptuită până acum în favoarea Bisericii ortodoxe, prin complexul de legiuiri cari o guvernează astăzi. Intrucât ele au eșit din consensul deplin

al celor două instituțiuni, este limpede, că cea mai mare datorie a Statului se rezumă, în *apărarea* hotărâtă și energică a acestor legiuiri istorice. Nu trebuie să se uite o clipă adevărul, că Biserica, fiind prin toată structura ei profund *conservativă*, se ferește din principiu de inovațiuni, preferind să trăiască mai curând într'o alcătuire defectuoasă sau incompletă, decât să accepte schimbări cu consecințe neprevăzute pentru soarta ei.

De aceea, Biserica nu poate aproba de loc încercările neautorizate ale unora din *credincioșii săi*, de a determina, prin presă, un curent potrivit organizației bisericesti actuale. Acești amatori de perimată tutelă politică, nu sunt încă în măsură să se incadreze în

noua concepție a Bisericii și să înțeleagă, că nicăeri pe lume nu s'a văzut încă instituție divină, care să se ridice la strălucire fără condițiunile unei vieți de libertate.

Mai primejdioase sunt însă tentativele, cari se produc *din afară* de zidurile Bisericii. Partidele noastre politice, îndeosebi cele de origine post-belică, nu suferă de un prea mare simț de legalitate. Antrenate de ambiția paternității legislative, ele se întrec în goana după reforme, răsturnând cu mare ușurință chiar cele mai bune creațiuni, numai din simplul motiv, că ele nu poartă blazonul competenței lor. Cu asemenea psihologie, atât de dușmană tradiției și continuității, nu e mirare că ne-a fost dat să vedem partide politice,

aducând atingeri serioase și tinerei noastre *autonomii bisericesti*.

Rolul Statului este să combată cu toată energia asemenea tendințe nesănătoase, susținând fără șovăire, *respectul deplin* față de noul organism juridic al *Bisericii*, ca astfel ea să se poată consacra, în toată liniștea, marilor sale idealuri creștine.

a) Reforma învățământului
teologic

Dar am vorbit și de aspectul *dinamic* al politicii bisericesti. În ce consistă el? În *desăvârșirea* organizației actuale, prin întocmirea acelor legiuiri, cari sunt cerute chiar de *codul autonomiei bisericesti*. Una privește reforma *învățământului teologic*. În acest capitol intră atât școlile biseri-

cești propriu zise [Seminarii și Academii], cât și *Facultățile de Teologie*, ca instituțiuni de Stat. Discuțiile și controversele pasionate, ce s'au ivit în jurul lor, ne obligă la câteva lămuriri.

Este mai presus de orice îndoială, că învățământul teologic constituie piatra de încercare a Bisericii. Căci soarta ei întreagă depinde exclusiv de seriozitatea *școalei teologice*, chemată să formeze sufletul misionar al preoțimei din toate vremurile. Dar această școală se găsește și astăzi în vechiul regat tot sub conducerea directă a *Statului*, care prin caracterul său *laic*, nu poate și nici nu este indicat să pregătească pe slujitorii *duhovnicești* ai altarelor. S'au făcut, ce-i drept, câteva încercări de le-

giferare în materie, însă pe motive de divergențe principiare între Biserică și Stat, proiectele întocmite au rămas în cartoane. Mai nou, din inițiativa Episcopatului nostru, s'a votat o lege scurtă la Senat, dar și aceasta s'a împotmolit la Cameră, pe urma unor intervenții lăaturalnice. Din ce motive? Pentru că nu s'a putut deslega întrebarea principiară, cine are calitatea să elaboreze această reformă, Biserica sau Statul, ori amândouă împreună.

Principiile *autonomiei* rezervă acest drept pe seama Bisericii, cum rezultă din art. 4 al Legii de organizare: [„Biserica Ortodoxă Română își reglementează, conduce și administrează prin organele sale proprii, și sub controlul Statului, afacerile sale religioase

culturale, fundamentale și epistropicești“].

Așa se explică art. 34 din aceeași lege, care decretează, că școlile pentru formarea Clerului și a cântăreților stau sub conducerea Bisericii.

Prin urmare, trebuie să răspundem, că din punct de vedere legal, reforma învățământului teologic, intră în atribuțiunile Bisericii. Principiar este și logic să fie așa, întrucât e vorba de pregătirea preoției, în care competența n' o poate avea decât exclusiv Biserica. Ea singură știe și are dreptul să se îngrijească de formarea Clerului său în așa fel, încât ea să corespundă atât doctrinei ortodoxe, cât și idealurilor sale creștine.

Cu toate acestea art. 34 conține o derogare dela prin-

cipiul general, când spune: «*programele de studii și numirea profesorilor, se vor face potrivit unei legi speciale, al cărei proiect va fi întocmit de Sft. Sinod, de-acord cu Ministerul Cultelor și Ministerul Instrucțiunii*».

Acest text constituie în aparență o restrângere a dreptului recunoscut pe seama Bisericii. Cum trebuie să-l interpretăm? Fără îndoială tot în cadrele principiului autonomiei. Adecă, în legea specială nu pot fi trecute alte norme pentru alcătuirea programelor de studii și pentru numirea profesorilor decât acelea, cari decurg din dreptul Bisericii de a-și îndruma ea pregătirea clerului. Toate celelalte culte din țara noastră au dreptul lor necontestat din

partea Statului de a-și pregăti clerul — oare numai Biserica ortodoxă să fie lipsită de acest drept? Concordatul acordă deplină libertate cultului catolic în conducerea școlilor teologice, — oare numai când e vorba de Biserica ortodoxă să-și revendice Statul un amestec în alcătuirea programelor de studii și la numirea profesorilor? Dar cum își poate lua Statul răspunderea în aceste chestiuni de ordin intim bisericesc? Doar nu Statul, ci Biserica a primit dela Mântuitorul dreptul și puterea de a-și crește apostolii! În Ardeal până astăzi biserica este în exercițiul deplin al acestui incontestabil drept organic al ei. Deci Statul va trebui să-și cunoască limitele drepturilor sale și să nu-și asume în chip greșit

chestiuni, pe cari numai Biserica e chemată să le rezolve.

Părerea noastră este, că proiectul întreg să fie întocmit de Biserică, iar Statul, după eventuale observațiuni făcute de el și acceptate de Biserică, să-l treacă cu o lege scurtă, *sub formă de Regulament*, spre a evita modificarea lui de către Parlamentul *eterodox*. Așa s'a procedat și cu Statutul bisericesc, votat *în bloc* de către Parlament, fără nici o desbatere.

Altă întrebare ce se pune este: Ce *categorii de școli* are să îmbrățișeze reforma? Astăzi avem 3 tipuri: *Seminarii, Academii, Facultăți*. Vor fi menținute toate, sau nu? Și aici dreptul de a se pronunța este numai al Bisericii.

Seminariile, ca școli de

pregătire profesională, vor trebui să dispară, din simplul motiv că art. 35 din Statutul bisericesc, nu mai admite la hirotonie decât candidați cu pregătire *superioară*. De altfel nici rezultatele practice pe care ele le-au dat în trecut, nu justifică menținerea lor. Ele însă pot și se impune chiar, să fie transformate în *licee confesionale* sau spirituale, câte unul pe lângă fiecare Episcopie, aplicându-li-se regimul prevăzut de legea învățământului particular. Toate cultele neortodoxe au asemenea licee și chiar Biserica noastră numără câteva în Ardeal. Valoarea lor este neprețuită. De o parte, fiind puse sub conducerea Bisericii, ele asigură o serioasă *educație religioasă* a elevilor, fapt care va îndemna cele mai

multe familii creștine să-și trimită copiii în aceste școli, unde se dă atât instrucției cât și vieții de internat o deosebită grijă. Rezultatul va fi o mai bună îndrumare a cetățenilor, în profitul nemăsurat al *Statului*. De altă parte, și Biserica are să câștige mult prin faptul, că va fi pusă în situația de a selecționa dintre bachelareți, pentru școala teologică, numai pe aceia, cari în adevăr dovedesc aptitudini și vocație către *preoție*. Insuș elevul, la vârsta de 18 ani, este în măsură să-și dea seama mai bine de preferințele lui sufletești, și să-și aleagă mai conștient cariera spre care se simte chemat.

Școala teologică propriu zisă va avea, prin urmare, două tipuri: *Academia și Fa-*

cultatea. Cea dintâi, condusă de *Biserică* și prin care ar trebui să treacă ori cine dorește să fie *preot*, cea de a doua sub autoritatea *Statului*, destinată numai *științei teologice*. Facultatea are menirea să întrețină spiritul *creștin* al culturii din Universitate, să elaboreze știința ortodoxă, să deearne titluri științifice și să pregătească pe viitorii profesori ai Academiiilor, ai liceelor confesionale, și pe cei de religie din școlile secundare. Materiile și durata cursurilor ar fi *aceleași* în amândouă instituțiunile cu deosebirea, că în Facultate studiile vor avea o dezvoltare mai largă, de specializare și o tratare strict științifică. Astfel licențiații Academiiilor vor avea puțința să se înscrie de-adreptul la doc-

toratul universitar, fără a li se mai impune examene de diferență la Facultate, cum se întâmplă astăzi, în bucuria licențiaților *catolici*, cruțați de o asemenea umilire.

Se pune însă problema, dacă Facultățile trebuie să aibă *raporturi cu Biserica*, și în ce măsură? Fiind Facultățile de teologie ortodoxă instituțiuni de Stat, evident că dreptul de a stabili organizarea lor revine Statului. Dar, întrucât Facultățile propagă adevărurile *creдинței ortodoxe* și pregătesc pe viitorii *preoți* ai altarelor, nu mai încapе îndoială, că Biserica ortodoxă urmează să aibă și ea cuvânt, și încă unul permanent, în viața acestor instituțiuni. Prin urmare, Facultățile de Teologie trebuie să stea, în mod excepțional, în

legătură atât cu autoritatea Statului, cât și cu aceea a Bisericii. Iată cum motivează această necesitate, chiar Consiliul Facultății de Teologie din București, într'un *Memoriu* tipărit la 1887: „Facultatea de Teologie nu și-ar ajunge scopul dacă n'ar sta în legătură cu *autoritatea bisericească*, dar ea după poziția și scopul său având un caracter general, are să stea în legătură cu autoritatea generală a Bisericii, prin urmare cu *Sf. Sinod*, a cărui consultare nu s'ar putea înconjura de guvern în orice trebi cumpănitoare pentru Facultate. În limitele fixate de înaltul Guvern și de *Sf. Sinod*, activitatea Facultății de Teologie are să se miște liber, fiind scutită de orice amestec alături cu legea la regularea

trebilor sale interne, cum o cere problema ei științifică și organismul ei academic“ [p. 86].

Vom examina deci problema cu atât mai vârtos, cu cât ea a devenit actuală prin depunerea în Parlament a proiectului de lege relativ la reforma învățământului superior.¹

1. Numirea Profesorilor.

Legătura cu Biserica n'a fost contestată niciodată de către Facultăți. Legal și practic însă, ea a fost aproape inexistentă, limitându-se doar la învitarea, de către Senatul Universitar, a 1—2 membri ai Sf. Sinod, în comisiunile de concurs pentru agregatie. Sub raportul juridic însă, aceasta înseamnă, că acei membri erau

¹ Este vorba de proiectul N. Costăchescu luat în discuție de Senat în Martie.

mandatarii *Senatului Universitar* și nici decum ai *Sf. Sinod*, dela care ei n'aveau nici o delegațiune oficială. E nevoie deci, să se stabilească un sistem precis și efectiv al participării Bisericii la numirea profesorilor. Acest sistem trebuie însă mărginit numai la partea *doctrinară-morală*, toate celelalte chestiuni fiind rezervate autonomiei universitare. Întrebarea este cum să se concretizeze, în forme legale, această colaborare a Bisericii? Proiectul guvernului stabilește în art. 17 prezența unui delegat al *Sf. Sinod* în comisiile de examinare. Dar aceasta nu este decât procedura veche, rectificată în sensul, că desemnarea reprezentantului Bisericii n'o mai face pe viitor *Senatul Universitar*, ci *Sf. Si-*

nod. Formula fiind prea vagă, ni se pare insuficientă. Și iată de ce. Nu se poate concepe intrarea în Facultate a unui profesor, care din punct de vedere *dogmatic și moral*, stă în contradicție cu doctrina Bisericii. Judecarea acestei chestiuni constituie însă dreptul *exclusiv* al Sf. Sinod. Cum să-și exercite acest drept, care are caracter de *veto*, când în Comisiuni Sf. Sinod este reprezentat numai printr'un singur membru? El va putea fi majorat totdeauna de ceilalți 4 membri, făcând iluzorie afirmarea drepturilor Bisericii. Prin urmare, formula proiectului trebuie să fie neapărat îmbunătățită.

Sf. Sinod, ocupându-se în sesiunea din urmă de chestiunea aceasta, a judecat la fel,

convenind că cercetarea candidaților, din punct de vedere dogmatic-moral, are să se facă *numai* de Sf. Sinod și *înainte* de ținerea concursului, căci hotărârea luată trebuie să aibe o valoare eliminatorie în sensul, că cei excepționați de el urmează să fie înlăturați dela concurs.

Această soluție o găsim de altfel propusă chiar de Consiliul Facultății de Teologie din București în Memoriul citat mai sus, când zice: „Procedura ce are a se observa la numirea lor [a profesorilor], trebuie să urmeze după *prealabila* consultare și recoman-dațiune a autorității *bisericești*, care este în drept a se încredința despre cultivarea și progresul științelor teologice la Facultate și a face convenitele

propuneri Ministerului de Instrucțiune" [pag. 90].

Aceiaș modalitate o găsim și în raportul prezentat Congresului Național Bisericesc din 1929, de către Comisia culturală, prin păr. Valeriu Iordăchescu, profesor al Facultății de Teologie din Chișinău, unde se spune: „Cererile candidaților pentru catedrele dela Facultățile de Teologie, însoțite de lucrări, se vor înainta Sf. Sinod, care le va examina și apoi le va recomanda forurilor în drept. Sf. Sinod exercită controlul său asupra Facultăților de Teologie" [conf. Desbaterile Congresului Naț. Bis. pag. 46].

2. Controlul Invățământului.

Deasemenea Sf. Sinod cere, să i se garanteze dreptul

permanent de *control* dogmatic-moral asupra Facultăților, fixându-se pe cale de regulament modalitățile, după care el are să fie exercitat. Acest drept de control este prevăzut de altfel și în art. 3 lit. j. din Statutul bisericesc unde se spune: „Atribuțiunile Sf. Sinod sunt: a-și da asentimentul la numirea profesorilor dela Facultățile de Teologie și a *supraveghea* învățământul teologic din punct de vedere dogmatic“. Dar ca dispoziția să devină obligatorie și pentru Facultăți, ea trebuie să fie trecută în cuprinsul Legii învățământului superior.

Examinând cererile formulate de Sft. Sinod, le găsim perfect normale, nu numai pentru că ele derivă din drepturile divine ale Bisericii, ci și

pentru că sunt în plin acord cu sistemul adoptat de toate țările, unde există Facultăți de Teologie încadrate în Universitate. Ajunge să citez *Polonia, Bavaria și Prusia*, unde Statul a rezolvit problema ce ne interesează, exact în acelaș fel. Iată ce citim în *Concordatele Statelor* pomenite, relativ la raporturile legale dintre Biserică și Facultățile de Teologie:

Bavaria, art. III. din Concordat: „Numirea sau admiterea profesorilor și docenților la Facultățile de Teologie din universități și la înaltele școli filosofice-teologice, asemenea și a profesorilor de religie dela institutele superioare de învățământ, va urma din partea Statului numai atunci, când împotriva candidaților nu se va ridica nici o obiecțiune din

partea *Episcopului* diecezan competent.

„In cazul, că cineva dintre profesorii numiți este excepționat pe motive serioase de către Episcopul diecezan, din cauza doctrinei sale sau a conduitei morale, atunci guvernul se va îngriji de o înlocuire corespunzătoare pe altă cale, fără atingerea drepturilor câștigate față de Stat“.

Prusia, art. XII din Concordat [anexa]: „Inainte ca cineva să fie numit sau admis ca profesor la una din Facultățile Teologice catolice, va fi ascultat Episcopul competent, spre a se vedea, dacă nu are de ridicat obiecțiuni, împotriva celui propus, din punct de vedere al doctrinei sau al conduitei morale“.

Polonia, art. XIII din Concordat: „In toate școlile publice, cu excepțiunea celor superioare, învățământul religios este obligator. Acest învățământ va fi predat tinerimei catolice de către profesori numiți prin autoritățile școlare, cari îi vor alege exclusiv dintre persoanele autorizate de către Episcopul lor a preda religia.

„In cazul când Episcopul ar retrage unui profesor autorizația pe care i-a dat-o, acesta va fi lipsit de dreptul de a preda religiunea.

«*Aceleași* principii privitoare la alegerea și revocarea profesorilor vor fi aplicate și profesorilor, agregăților și docenților universitari dela Facultățile de teologie catolică [științe eclesiastice] din Universitățile de Stat“.

Rămâne deci de ales între două formule: sau examinarea *prealabilă* a cererilor candidaților de către Sf. Sinod, sau *participarea* reprezentantului acestuia în Comisia de examinare dela Facultate. În ambele cazuri însă cu dreptul explicit de *veto*, din punct de vedere *dogmatic-moral*, condiție, care spre a fi operantă, trebuie să fie precizată chiar în textul legii.

3. *Hirotonia Profesorilor.*

Proiectul prevede în art. 20 hirotonia profesorilor, cu excepția celor de discipline ajutătoare. Sf. Sinod în schimb socotește, că *toți* profesorii trebuie să fie hirotoniți. Mă întreb, cum este mai bine? Intrucât Facultatea nu pregătește numai preoți, ci are și

o menire de creiere a științei teologice, nu cred că valoarea ei trebuie condiționată în mod absolut de darul preoției. De aceea și în acest punct, ni se pare mai acceptabilă propunerea Facultății de Teologie din București, exprimată în acelaș Memoriu dela 1887. Consiliul zice: „In ce privește *starea personală* a docenților și profesorilor, adică dacă ei trebuie să fie *clerici* în trepte ierarhice, sau în afară de aceste trepte, nu imoportă așa de mult, întrucât ei posed încrederea Bisericei și a Statului și întrucât teologia ca știință poate deveni proprietatea oricărui spirit; excepțiune poate face în această privire numai *Dogmatica* și *Morala*. Totuș, stă în firea lucrului, a fi preferați ca docenți și profesori la Fa-

cultatea de Teologie, clerici din treptele ierarhice, dacă ar posedea titluri academice și ar întruni condițiunile de admisibilitate, stabilite prin lege în echivalență cu clericii în afară de treptele ierarhice“ [p. 80].

Iată o soluțiune, pe care o găsim fericită, fiindcă împacă extremele. De altfel tot în acest sens s'a și format tradiția în Facultățile noastre de Teologie, păstrată până în ziua de astăzi.

b) *Legea subvenționării*

Bisericii.

Iată punctul nevralgic al politicii bisericești de stat. Nimic n'a turburat mai adânc Biserica ortodoxă în cei din urmă ani, decât chestiunea iritantă a subvenționării materiale. Și pe bună dreptate. Căci după

un trecut de suferințe și de sărăcie, în care totuș a păstrat cu vrednicie flacăra credinței și a conștiinței naționale, ea socotea, că are dreptul să se aștepte în *România*, nu numai la o reparație prealabilă față de celelalte culte, toate bine înzestrate, ci și la un tratament preferențial, în virtutea calității sale de Biserică *dominantă* a Statului. În împrejurări similare, orice țară conștientă de datoriile ei, ar fi procedat la fel. La noi însă, s'a întâmplat tocmai dimpotrivă. Explicația este din cele mai simple: *lipsa de prețuire a Bisericii în ordinea vieții de Stat.*

Din această cauză, n'am avut și nu avem nici astăzi o politică bisericească, trasată măcar în liniile ei generale. Căci, ceea-ce cuprind pro-

gramele partidelor politice în această privință, se reduce de obicei la câteva fraze sonore și pretențioase, cu totul lipsite de soluțiuni, dar în schimb cu atât mai potrivite să servească magia fosforescentelor fațade electorale.

Nu-i mirare deci, să vedem cum această absență de preocupări bisericești în sbuciumul oamenilor noștri politici, ne-a dus la stări de lucruri atât de absurde, încât ele ar fi aproape de necrezut, dacă n'am avea sub ochii noștri realitatea *probelor*. Priviți în paralelă cifrele bugetului 1931 și vă minunați:

Statul acordă din tezaurul public :

Episcopiei *ortodoxe* din Cluj Lei 1.491.600.—

Episcopiei *reformate* din Cluj Lei 1.516.034.—

Episcopiei *ortodoxe* din Oradea Lei 1.465.680.—

Episcopiei *unite* din Oradea Lei
1.899.757.—

Academiei teologice *ortodoxe* din
Cluj Lei 1.418.640.—

Academiei teologice *reformate*
din Cluj Lei 1.576.013.—

Statul plătește pe:

Consilierii *patriarhali* lunar cu
Lei 12.580.—

Consilierii *maghiari* (canonici) cu
Lei 15.090.—

Consilierii *uniți* (canonici) cu
Lei 17.140.—.

In total *Statul* plătește
pentru:

Biserica *ortodoxă* 58 consilieri
cu un total de Lei 7.754.880.—

Biserica *catolică* 49 Canonici cu
un total de Lei 9.269.300.—

Statul plătește pentru:

Biserica *ortodoxă* 73 Protopopi
(la circa 13 milioane credincioși).

Biserica *unită* 78 Protopopi (la
1.200.000 credincioși).

Și pentru a avea o icoană
generală a situațiunei, vom

arăta cât reprezintă în procente, sumele acordate Cultelor pe 1931, raportate la numărul sufletelor:

Ortodocșii (12.900.000) suflete primesc Lei 613.060.119.— deci 47%.

Uniții (1.200.000 suflete) primesc Lei 105.320.669.— deci 87%.

Catolicii împreună (2.650.000 suflete) primesc Lei 158.140.741.— deci 124%.

Luteranii (300.000 suflete) primesc Lei 17.637.698.— deci 58%.

Reformații (600.000 suflete) primesc Lei 53.252.767.— deci 88%.

Unitarii (70.000 suflete) primesc Lei 9.054.284.— deci 129%.

Mohamedanii (160.000 suflete) primesc Lei 12.498.554.— deci 78%.

Iar dacă s'ar fi respectat, pe lângă proporția numerică, și celelalte 2 criterii de subvenționare, stabilite în art. 31 din Legea Cultelor, anume situația materială și nevoile reale

ale fiecărui Cult, se ajungea la astfel de rezultate, cari făceau de prisos subvenționarea unora dintre Culte, sau în orice caz, reducerea lor la sume foarte mici.

Căci este suficient să ne amintim, cum de pildă, Cultul *catolic* dispunea numai în *moși* de fantastica întindere de 586.121 jugăre, apoi numeroase *imobile* mari prin toate orașele Ardealului și în fine considerabile valori *mobile*, cari toate laolaltă reprezintă sume de miliarde. Mai puțin strălucită, dar desigur respectabilă, se prezintă și situația materială a celorlalte Culte minoritare, cari toate s'au bucurat de larga ocrotire a Statului unghuresc. Pe când *Biserica ortodoxă* din Ardeal, abia dispunea de 1012 jugăre pământ și câteva imo-

bile modeste, prin cele 3 centre ierarhice de odinioară.

De altfel *consemnarea averilor bisericesti*, intreprinsă de Ministerul Cultelor în 1925, a dat rezultate neasteptate. Intre altele s'a constatat, că se pot întreţinea *integral* din mijloace *proprii*: 2% din parohiile *ortodoxe* ardelenene și 3% din cele *ortodoxe* ale vechiului regat, apoi 5% din cele *unite*, 21% din cele maghiare *unitare*, 23% din cele maghiare *reformate*, 53% din cele maghiare *catolice* și 85% din cele *luterane*. [Cf. A. Lapedatu, discurs rostit în Senat la legea Bisericii Ortodoxe din 1925].

Dat fiind interesul Cultelor minoritare de a declara venituri cât *mai mici*, spre a obține subvenții cât *mai mari* dela Statul românesc, desigur

că aceste cifre trebuie să fie majorate cu cel puțin 50%, spre a ne apropia de *adevă-rata* lor stare materială.

În asemenea condițiuni este ușor să ne dăm seama, că sistemul actual de subvenționare constituie cea mai neînchipuită *privilegiere* a Cultelor minoritare, dar în acelaș timp și cea mai dureroasă *sacrificare* a Bisericii ortodoxe.

O schimbare urgentă și radicală a acestui sistem politic, fundamental greșit, se impune mai presus de orice controversă. Soluția este limpede, pentru cei cari cunosc precis problema bisericească. Anume *arbitrarul bugetar* de astăzi, în funcție de superficialitatea și atotputernicia ministerială, trebuie să fie înlocuit cu siguranța de drept a *legii de Stat*.

Ne trebuie deci o lege specială a subvenționării Cultelor, așezată pe principiile art. 31 menționat mai sus.

E de mirare, că ea n'a fost întocmită până acum, deși o prevedea de mult art. 21 din legea de organizare a Bisericii ortodoxe dela 1925, cum și art. 32 din legea pentru regimul general al cultelor.

Art. 21 spune lămurit:

„Statul, va pune la cerere, prin Ministerul Cultelor, la dispoziția Bisericii, sumele necesare pentru a *complecta* — după norme generale, *stabilite prin lege* și în armonizare cu salariile funcționarilor publici — veniturile Clerului și plata funcționarilor eclesiastici și pentru a acoperi și alte lipsuri materiale“.

Prin urmare, această lege

va avea să stabilească norme generale, nu numai cu privire la *salarizare*, ci și relativ la sumele pe cari Statul le pune la dispoziția Bisericii pentru *alte* nevoi materiale ale ei. Cu alte cuvinte, Legea vizează o rezolvire *complectă* a problemei bisericesti bugetare. Iată, de ce ea are o importanță atât de covârșitoare.

Dar pentru ca legea să fie întocmită, art. 21 o condiționează de o lucrare *prealabilă*, când spune textual: „Inșă numai după o prealabilă constatare a necesităților față de veniturile, de cari dispun părțile constitutive bisericesti, cari reclamă ajutoare“.

Această operațiune este destul de dificilă. Totuș ea a fost întreprinsă, cum spuneam, în 1925 de către Ministerul

Cultelor, însă dosarele strânse nu s'au putut studia complet, atât din cauza plecării guvernului, cât și în parte, din lipsa de precizie a datelor. Lucrarea trebuie reluată și dusă la capăt cu toată stăruința, după o verificare atentă nu numai în biurouri, dar unde e nevoie și printr'un control la fața locului. Mai complicată se prezintă această consemnare de venituri în ce privește Cultele *minoritare*, cari având numeroase averi în imobile, bunuri, efecte, etc. reclamă timp și trudă multă, spre a fi cunoscute exact. Dar și aici Statul are mijlocul de a preveni inconveniente, servindu-se de experți cinstiți, bine orientați în viața și organizația acestor Culte.

Stabilindu-se, în temeiul acestei lucrări, măsura capaci-

tății de plată a Bisericii ortodoxe, Statul la rândul lui va calcula partea de contribuție, ce revine în sarcina tezaurului public. Abia după aceasta va trece la alcătuirea *legii de subvenționare*, care prin caracterul ei juridic are să garanteze cât mai bine drepturile Bisericii la ajutorul Statului, înlăturând nesiguranța în care o ține astăzi puterea executivă, cu politiceștile ei chirurgii bugetare.

Cum însă partea esențială a legii de subvenționare este, după credința noastră, problema *salarizării* Clerului și funcționarilor bisericești, ne întrebăm cu drept cuvânt, cari au să fie *criteriile* ei? Ni se pare, că ele pot fi deduse din însăș litera și spiritul art. 21 des pomenit aici. Mai întâi,

Clerul și funcționarii trebuie întreținuți de chiar instituția ai cărei slujitori sunt, adică de *Biserică*. Și numai întrucât mijloacele acesteia nu ajung, să vie concursul Statului. *Deci, salariu dela Biserică complectat de către Stat*. Am putea numi această soluțiune sistemul *salarizării mixte*. El este adoptat de către acele Țări, unde Biserica, organizată pe bază autonomă, se găsește în *alianță* cu Statul.

Intrucât Legea statutului funcționarilor publici, recunoaște prin art. I eclesiasticilor calitatea de funcționari *publici*, urmează în chip logic să li se aplice și lor *aceleași* norme de salarizare, cu recunoașterea dreptului la *gradații*. Iată al doilea criteriu. Și în sfârșit *pensionarea* Clerului și a slu-

jitorilor bisericesti în sarcina Statului. În acest scop, ei vor rămânea și pe viitor membri ai *Casei de pensuni*, făcându-li-se reținerile legale, iar Eparhiile cu fonduri proprii de pensuni le vor vărsa la Stat, în condițiunile ce se vor stabili pe temeiul unui acord.¹

Și acum o ultimă observație. În rândurile unei părți a Clerului ortodox, s'a ivit un curent ostil principiilor fixate de art. 21 relativ la salarizare. Anume se cere, ca salarizarea să se facă *integral* de către Stat, cu neglijarea calculărei *veniturilor*, pe cari preoțimea le are dela *Biserică*. Clerul pretinde, că în concepțiunea art. 21 nu-și vede asigurată *juridicește*, existența materială,

¹ Soluția ideală ar fi, ca și pensio-narea să rămână în atribuția Bisericii.

deoarece neprevăzându-se dela Stat un *salar fix*, ci numai o *complectare* prin subvenție, aceasta n'ar fi exigibilă în justiție.

Mai întâi, însăș ideea alerării Preotului la Tribunale, pentru incasarea salariului, trebuie să ne repugne. Aceasta ar însemna, să aducem Clerului și Bisericii ortodoxe o adâncă și nemeritată ofensă. Deci, să înlăturăm din discuție asemenea ipoteze jignitoare, oprindu-ne numai la substratul *de drept* al chestiunii. Din moment, ce membrii Clerului sunt decretați *funcționari publici*, aceasta înseamnă garantarea legală a unui complex de drepturi, printre cari evident cel dintâi este dreptul la salariu. Astfel și pentru ei are *caracter de salar* tot ceea ce primesc, în mod regulat și constant, ca echiva-

lent în bani sau în natură, pentru servicii prestate în strânsă legătură cu funcțiunea lor. *Origina* acestui echivalent material, ca și *modalitățile de achitare*, nu ating întru nimic aspectul juridic al salariului. Cât pentru dreptul de acțiune în justiție, dacă e să-l discutăm teoretic — căci practic îl socotim imposibil — apoi el rămâne întreg nu numai în cazul *salariului*, ci pentru *orice fel* de revendicări sau prestațiuni cu titlu just. Aceasta este o normă elementară de drept comun.

În consecință, motivele de îngrijorare invocate de Cler, trebuie să dispară. Interesele de viață ale preoției vor fi bine apărate în concepția art. 21, pentru că ele se confundă cu ale Bisericii însăși, care va avea toată grija, ca soluțiunile,

ce se dau în această problemă capitală, să fie în perfectă concordanță cu aspirațiunile ei legitime.

c) Politica bisericească
externă.

Un capitol important, dar neglijat, al politicei de Stat, trebuie să fie preocuparea de soarta *Bisericii ortodoxe din străinătate*. Ea numără aproape un milion de suflete românești, cari nu pot fi lăsate să piară, fie prin convertirea lor la altă credință, fie prin desnaționalizarea sigură, ce le pândește. Până acum, guvernele țării au dat o anumită ocrotire numai fraților noștri din *Macedonia*, întreținând pe seama lor câteva biserici și școli de cultură. Dar noi îi avem mai numeroși și mai expuși în Ucraina,

Jugoslavia, Bulgaria, Albania și în Statele Unite ale Americii.

Este o datorie națională de mână întâi pentru Stat să se ocupe, direct și indirect, de viața lor, prin *fixarea unui plan de acțiune sistematică*, consimțită de toate partidele de guvernământ. Acest program poate fi conceput pe temeiul principiului de *reciprocitate*, întrucât aproape toate Statele pomenite au și ele la rândul lor *conaționali* pe teritoriul Statului nostru. Avantagiul unei asemenea formule este, că ni s'ar deschide calea unor *legături oficiale* cu frații de peste hotare, scutite de neplăcerile acțiunilor lăturalnice, cari duc de obicei la suspiciuni supărătoare și la inutile conflicte diplomatice.

Conducerea supremă a Bisericii ortodoxe a și fixat, în cel din urmă deceniu, jaloanele acestor relațiuni, cari desigur ar luă forme concrete și rodnice, dacă Statul le-ar acorda toată atențiunea și tot concursul pe cari ele îl merită. Printr'o asemenea *patronare* de ordin bisericesc, venită din partea Statului, salvăm nu numai credința și naționalitatea Românilor de sub stăpânirile străine, dar servim și strângerea *relațiunilor politice* cu statele respective, întărind liniștea și prosperarea țării noastre. Mă gândesc, îndeosebi, la serviciile neprețuite, ce ni le-ar aduce în America, prin Români de acolo, *Episcopia misionară* înființată de curând, dar lăsată fără nici un sprijin material din partea Statului nostru.

Nu trebuie perdut apoi din vedere, rolul important ce-i revine Bisericii noastre în viața *Orientului ortodox*. S'a spus de atâtea ori, că după prăbușirea Rusiei, soarta întregii ortodoxii a trecut în mâinile României. Toate patriarhatele răsăritene, în frunte cu cel dela Constantinopol atât de prigonit, și-au perdut strălucirea de altă dată, luptând astăzi cu cele mai mari dificultăți. Ele se îndreaptă încrezătoare spre *București*, de unde așteaptă ocrotirea și îndrumarea, ca în zilele de neuitată glorie din vremea lui *Vasile Lupu* și *Constantin Brâncoveanu*. A relua firul acestei admirabile tradiții voevodale, nu înseamnă numai a reface situația creștinismului oriental, atât de grav lovit de ofensivele viguroase ale credințelor apu-

sene, ci a spori în acelaș timp și prestigiul *politic* al României, căci ar ajunge, pe calea aceasta, să exercite și ea asupra *Orientului* un mandat, ce-i drept neoficial, dar real, alături de marile *Puteri protectoare*. E puțin aceasta? Desigur, că nu.

Iată prin urmare, atâtea motive, cari justifică inaugurarea unei *politici bisericesti externe*, concepută în cadrele unui program sistematic, eșit din cea mai deplină înțelegere a Bisericii ortodoxe cu Statul românesc.

Concluziuni:

Expunerile de față, chiar în forma lor succintă, ne duc la câteva concluziuni clare și instructive. Mai întâi, ele ne pun în situația de a ne forma o convingere mai dreaptă și

mai temeinică, despre *valoarea* Bisericii ortodoxe și *rolul* ei hotărâtor în dezvoltarea Statului.

Serviciile eminente și neîntrerupte, pe cari ea le-a adus neamului nostru în tot cursul vieții lui istorice, i-au asigurat pentru totdeauna dreptul de a fi privită, ca parte esențială a *patrimoniului nostru național*. De aceea Statul, de care s'a simțit atât de strâns legată, încât formă aproape un tot organic cu el, are datoria să vadă și pe viitor în Biserica ortodoxă, acelaș neprețuit și indispensabil *factor* al existenței sale politice. Și recunoscând, că ea deține cel mai puternic isvor de energie și de sănătate *sufletească* a neamului, să-i acorde toată solicițudinea, de care Biserica are nevoie, pentru împlinirea mi-

siunei sale în cadrul Statului și pentru folosul lui.

Astfel îi va respecta neștirbită *autonomia* dobândită, favorizând prin toate mijloacele, acțiunea ei pentru organizarea democratică a așezămintelor sale, în spiritul nouilor legiuiri bisericești.

Statul va combate, fără concesiuni, toate încercările cari ar tinde să vicieze atmosfera de *puritate morală* și de *solidaritatea religioasă* din sânul Bisericii, spre a o aservi iarăș relelor deprinderi ale partidelor politice. În această ordine de idei, o preocupare serioasă trebuie să fie găsirea modalităților, de a scoate Biserica din vârtoarea *luptelor politice*, cari îi ating sfințenia și-i pătează prestigiul, prin antrenarea clerului parohial în

arena de violență și de vrăjmășie a *pasiunilor electorale*.

Tocmai această îndepărtare de *altarele credinții* și frecventarea avidă a *cluburilor politice*, este una din cauzele grave, ce a contribuit la diminuarea *respectului moral*, pe care orice Stat îl datorește instituției divine a Bisericii. O experiență tristă s'a făcut nu demult, când reprezentanții Statului, trecând peste autoritatea legală a *Episcopatului nostru*, și-au îngăduit să trateze problemele financiare ale Bisericii cu câțiva *preoți de mir*, ajungând, tocmai din pricina acestor răsturnări de roluri, la păgubirea fatală a celor mai mari interese de viață bisericească.

De aceea se impune, cu toată seriozitatea, o *schimbare*

de mentalitate, care nu poate veni decât din efortul hotărât și conștient al bărbaților noștri de Stat, de a se apropia cu deplină sinceritate de Biserică, ca din cunoașterea directă a idealurilor ce o frământă, să răsară sigură și caldă, iubirea ei neumbrită și susținerea ei generoasă.

Nimenea din cei inițiați nu se mai îndoiește, că unul din mijloacele principale, cari au să determine această necesară prefacere de concepție, este *restabilirea Ministerului de Culte*. Utilitatea lui o justifică nu numai *vitregia*, cu care a fost tratată Biserica ortodoxă în cei din urmă doi ani, dar mai ales *programul* larg de viitor, schițat de noi în studiul de față și care nu se va putea realiza, decât fiind concentrat.

în mâinile unui Minister *independent*, cu atribuții de competență reală, deplin stăpân pe acțiunile lui, dar și răspunzător de rodnicia lor în fața țării întregi.

Abia atunci, când această nouă politică bisericească va deveni o realitate, se va putea spune, că *Biserica ortodoxă* a fost pusă și de fapt în situația meritată, de a-și afirma, cu toată strălucirea, nu numai rosturile ei dumnezeiești în lume, ci și dominanța sufletească incontestabilă în viața națională a Statului românesc.

B. Statul și cultele minoritare.

I.

Importanța problemei.

Una dintre cele mai importante și mai delicate probleme politice, din câte s'au impus spre rezolvire Statului românesc întregit, este fără îndoială *problema cultelor minoritare*. Aceasta din motivul, că ea ne duce în domeniul vast și infinit al *religiei*, puterea ce a fost în toate vremurile elementul stăpânitor al sufletului omenesc și factorul hotărâtor în evoluția societăților, în nașterea și desvoltarea Statelor. Când această religie a luat

forme concrete de viață, organizându-se în instituția socială numită *Biserică*, existența ei s'a resimțit ca o mare forță morală, reușind să se facă indispensabilă pentru State, fie contopindu-se cu ele în urmărirea aceluiași idealuri umane, fie dominându-le, când velleități străine de misiunea ei divină, o coborau spre năzuinți de ambițioasă tutelare politică.

Statele și-au dat seama totdeauna de această mare realitate a Bisericii, isvorâtă din fluidul tainic al *misticismului religios*, indisolubil legat de ființa omenească și capabil să determine curente de înălțare sau de cădere în viața popoarelor. De aceea, în toate epocile, Biserica a constituit pentru State o preocupare politică de mâna întâia.

II.

Culte noi din România.

Prin înfăptuirea unității noastre politice, și-au făcut intrarea în Statul românesc o serie de culte istorice, toate cu tradiția și interesele lor deosebite, aproape străine de viața națională a *României*. Ele s'au văzut deodată rupte brusc din legăturile seculare, ce le aveau cu Statele lor de origină, fapt care le-a pus la început în impasul de a nu voi, sau a nu putea să se adapteze noii situațiuni politice, ci de a căuta să se mențină în cadrele vechi. Aceasta le-a împins într'o izolare păgubitoare, nu numai pentru ele înșile, dar și pentru marile interese de consolidare ale noului Stat românesc. Și

fiindcă *România*, la rândul ei, nu le putea aranja situațiunea de drept public înainte de stabilirea pactului nostru fundamental, s'a produs fenomenul anormal, că toate Cultele minoritare, până și cel catolic-românesc, și-au păstrat neștirbită vechea lor organizare, fără considerare la nouile hotare ale Țării, suprimând, însă, în acelaș timp, toate raporturile de drept, în cari trebuiau să se găsească cu noua suveranitate națională.

Cu alte cuvinte, Cultele și-au dat, prin ele înșile, o *autonomie completă*, pe care nu-o avuseseră nici în Ungaria, iar simultan cu aceasta au înlăturat toate drepturile *Statului*, menținându-i cu generozitate doar obligațiunile, pe cari le aveà în epoca ungurească. Și

atunci am putut constata iarăși fenomenul nefiresc, de a vedea păstrate pentru Cultele minoritare toate privilegiile, toate averile și latifundiile — *proprietăți de Stat* — cu enormele beneficii ce rezultau din instituția *Patronatului medieval*, și în plus cu subvențiile considerabile, pe cari Statul Român continua să le acorde, cu neînțeleasă munificență, ca și pe vremea ungurească.

În schimb trebuie subliniat, că Bisericile minoritare, găsindu-se într'o perfectă identitate de concepții și aspirațiuni cu Statele lor de altă-dată, au continuat să se mențină în aceeași ideologie și în cadrul noii lor Patrii, manifestând adeseori atitudini și tendințe vădit ostile Statului românesc.

III.

Concepția politică a Statului.

Înainte de toate, se impunea stabilirea concepției politice a României, relativ la regimul Cultelor. Ea a fost cuprinsă în noua constituție și anume: *legătura dintre Stat și Culte, pe temeiul libertății și a protecțiunii lor egale*. Fixând această doctrină Statul nostru a rămas credincios tradiției politice românești, care n'a cunoscut niciodată sistemul *separațiunii*, incompatibil cu trecutul și cu interesele permanente ale neamului nostru.

Acest sistem al *legăturii* dintre Stat și Biserică e fericit și norocos pentru amândouă așezămintele, fiindcă în fond

amândouă urmăresc acelaș ideal de perfecțiune, unul în ordinea religioasă, iar celalalt în ordinea juridică. Astfel, nevoia unei colaborări sincere și constante, între aceste două puteri, constituie o evidență politică, ce nu mai comportă demonstrare. Dar, pentru ca această colaborare să ia ființă, era necesar să se stabilească cât mai precis condițiunile legale, în cari ea urma să se desfășoare, cu alte cuvinte se impunea o reglementare în *forme juridice* a raporturilor dintre Stat și diferitele Culte.

IV.

Legea Cultelor.

Această operă s'a împlinit, cu destule greutate, în 1928, prin votarea legii privitoare

la regimul general al Cultelor. Care este principiul de bază al sistemului politic adoptat de legea cultelor? *Statul*, ca unica putere suverană în teritoriul său, recunoaște cultelor calitatea de corporațiuni publice, acordându-le *personalitatea juridică de drept public*. Și fiindcă atributul esențial al personalității juridice de drept public este *autonomia*, Statul a convenit să le dea și autonomia în condițiile cele mai bune. Cuvântul «*autonomie*» n'a fost trecut nici în Constituție și nici în lege, pentru a nu i se da un înțeles potrivit unității naționale a Statului. Dar existența autonomiei se desprinde din textul legii [art. 11]. În ce consistă ea? *În dreptul cultelor de a-și conduce, reglementa și administra, prin organele lor*

proprii, toate afacerile bisericesti de ordin spiritual, cultural și economic, fără nici un amestec străin. Dar, pentru ca această autonomie să rămână în cadrele ei normale, legea stipulează, că ea are să se mențină în marginile ordinii publice, a bunelor moravuri și a legilor de organizare a Statului. Această rezervă este frâna legală a autonomiei bisericesti, dictată atât de principiul suveranității naționale, cât și de faptul subvenționării materiale a Cultelor.

Este concepția modernă adoptată de toate Statele, cari au pus la baza raporturilor lor cu Bisericile, doctrina politică a *colaborării*. În virtutea acestei concepțiuni, Statul se simte îndreptățit să participe într'o anumită măsură la activitatea

externă a Bisericii, fie prin acte de *colaborare*, [aprobarea statutelor de organizare, înființarea Eparhiilor, constituirea șefilor bisericești, executarea hotărârilor disciplinare, încasarea contribuțiilor bisericești, nostrificarea diplomelor teologice din străinătate, etc.], fie prin *supravegherea* și controlul activității Cultelor [circulări de interes obștesc, revizuirea gestiunilor de conturi, încuviințarea ajutoarelor din străinătate, autorizarea achizițiilor cu titlul de gratuit etc.]

V.

Atitudinea minorităților față de legea Cultelor.

- Minoritățile confesionale
— cu excepția cultului mozaic
— s'au pronunțat în parlament

contra legii Cultelor, unele declarând că o resping în bloc [cazul Episcopului săsesc], celelalte parțial, sub rezerva modificării unor dispozițiuni, socotite vexatorii. În esență minoritățile pretindeau, prin reprezentanții lor autorizați, bisericești și politici, deoparte că li se restrânge vechea autonomie bisericească, de altă parte, că Statul introduce un regim polițienesc față de Culte.

Autorul acestor rânduri, în calitate de colaborator principal la întocmirea legii Cultelor și de raportor al ei în Cameră, a dovedit cu prisosință dela tribuna Parlamentului, că autonomia acordată Cultelor din România, este neasemănat mai largă, decât cea din Ungaria de ieri, iar controlul Statului este de fapt aproape in-

existent, ceea ce nu era deloc cazul în vechiul Stat maghiar. În plus, subvenția se acordă de noi în proporții și condiții mult mai generoase, decât se întâmpla dincolo. O putem spune hotărât, că minoritățile confesionale sunt în acest punct deadreptul *privilegiate* față de Biserica ortodoxă.

Atunci, care este explicația opoziției Cultelor minoritare contra legii noastre? Este dorința autonomiei *absolute*, care înlăturând orice influență a Statului asupra Cultelor, să le asigure libertatea dezvoltării lor în conformitate cu tradițiile istorice seculare, adică nu numai spirituale-religioase, ci și *politice-naționale*.

Aceasta ar însemna însă, ca ele să se transforme în *organisme politice* deghezate,

cu scopul nemărturisit de a servi ca pivot solid al *autonomiei politice*, pe care o revendică fățiș toate programele minorităților noastre. Precum românii din Ungaria Habsburgilor și-au găsit, în Biserica autonomă cel mai puternic scut de apărare a ființei lor naționale, tot așa minoritățile României văd în Biserica lor cetatea, care să-i apere de forța asimilantă a Statului Român și să le ducă cu timpul, — dacă visul cel mare se destramă — măcar la realizarea salvatoare a *autonomiei naționale*. Această autonomie ar putea împiedeca într'adevăr primejdia desnaționalizării, pe care toate minoritățile o prevăd cu certitudine, dată fiind atât așezarea lor geografică neprielnică, cât și puterea de expansiune in-

contestabilă a neamului românesc.

Nu-i mirare deci, că minoritățile tind spre o autonomie bisericească *absolută*. Ea însă nu este posibilă, decât în regimul *separațiunii*. Iar aceasta nu e dorită nici chiar de minorități, fiindcă le-ar lipsi nu numai de importanțele subvențiunii de astăzi, dar și de prestigiul, ce li-l împrumută sistemul *legăturii* lor cu Statul ocrotitor. Pe de altă parte, nici Statul însuși n'ar fi putut adopta sistemul *separațiunii*, deoarece el ar fi servit în cea mai largă măsură la păstrarea vechei psihologii minoritare, cu tendințele ei de izolare etnică și de gravitare politică spre patriile de altă dată.

În fond, minoritățile n'au motive serioase, să se plângă

împotriva atitudinii României față de Culte. A declarat-o oficial, în numele tuturor minorităților etnice și confesionale, cu ocazia desbaterii legii Cultelor, în Senat, dl *E. Gyárfás*, când a spus, că Ministerul de Culte le-a tratat întotdeauna cu bunăvoință și încredere, satisfăcând, pe cât era posibil, și dorințele formulate de ele, în legătură cu noul regim al Cultelor. Prin urmare, se poate conchide, că în general legea din 1928 satisface pretențiunile juste ale Cultelor minoritare, deoarece le asigură atât libertatea de viață, cât și posibilitățile ei de afirmare rodnică. Rămâne numai, ca prin loialitatea de care vor da dovadă, Cultele să-și câștige în mod sincer încrederea Statului în ocrotirea lor civilizată.

VI.

Datoria Statului față de Culte.

Rămâne să vedem, cum trebuie să-și înțeleagă Statul datoria sa față de Cultele minoritare. Înainte de toate, el este dator să aplice în chip conștiincios legea cultelor. Deși au trecut trei ani dela votarea și promulgarea ei, constatăm cu părere de rău, că nu este pusă în practică nici astăzi, deoarece îi lipsește *Regulamentul de aplicare*. Acest regulament are o extremă importanță, deoarece în Parlament s'a făcut greșala de a se admite un amendament minoritar, în sensul căruia Cultele sunt obligate să-și prezinte spre aprobare Statutele de or-

ganizare, întocmite în conformitate cu noul regim, abia *după un an* dela promulgarea acestui regulament. Chiar în ipoteza, că el s'ar edicta în cursul acestui an, trebuie să constatăm faptul grav, că *legea Cultelor va începe să se execute numai după cinci ani dela votarea ei.*

Acest fapt implică două consecințe păgubitoare:

a) Cultele se mențin tot în vechile organizații bisericesti, contrarii intereselor noastre de Stat; și

b) slăbește autoritatea Statului, care ne exercitându-și drepturile ce i se cuvin, se lasă în schimb exploatat, sub raportul obligațiunilor materiale. Și desigur, Cultele au tot interesul să se prelungească cât mai mult această stare de

lucruri, deoarece nimic nu poate fi mai convenabil pentru ele, decât să trăiască tot în organizațiunea avută în Ungaria de eri, dar cu beneficiile generozității deplasate a României de azi.

Căci o principală dispoziție a legii prevede, că subvenția se acordă numai în raport cu numărul credincioșilor, și numai după o constatare prealabilă a situației materiale și a nevoilor reale ale oricărui Cult. În această ipoteză, subvenția ce se dă aztăzi tuturor Cultelor minoritare, s'ar reduce într'o măsură surprinzătoare, degrevându-se tezaurul Statului în favoarea *Bisericii Naționale*, așa de sărăcită și de nedreptățită.

Cu cât va întârzia această operație — foarte complicată

în executarea ei — cu atât va spori intransigența Cultelor în apărarea situației de astăzi și în sfidarea autorității Statului. Vor începe frământările meșteșugite și vor curge plângerile ipocrite la *Geneva* și în toată lumea. Căci dacă agitațiunile minoritare au avut și mai au încă un răsunet în opinia publică mondială, el se datorește faptului, că minoritățile s'au priceput să pozeze, cu deosebit rafinament, în victime *religioase*, trezind astfel compasiunea revoltată a marilor coreligionari din Europa și din America.

Prin încheerea *Concordatului*, pretind semnatarii lui — cel puțin minoritarii *catolici* nu se vor mai putea servi, cu aceeași îndrăsneală, de acest mijloc neloial în scopul *revi-*

zuirii *Tratatelor*. Rămân însă protestanții de toate nuanțele, cari nu-și vor desminți denumirea — nomen est omen — purtând ei, în numele tuturor revizioniştilor din Țară, steagul prigonirilor imaginare din România. Pentru a preveni aceste perspective primejdioase, e nevoie, ca Statul să vadă în *Ministerul de Culte* un suport principal al politicii sale interne. Cum unica și cea mai puternică organizație de drept public a minorităților este *Biserica*, în care se concentrează nestingherite toate nădejtile și toate acțiunile oneste sau ascunse, nu-i decât firesc ca Statul, la rândul lui, să-și aibă organul corespunzător, care să poată urmări de aproape viața și mișcările acestei redutabile cetăți sufletești. Nu numai prin

iscusiți mânăuitori ai legii Cultelor, dar mai ales prin cunoșcători serioși ai istoriei minorităților, ai organizației lor bisericești, ai tradițiilor, tendințelor și aspirațiilor, ce le însuflețesc în cuprinsul Statului românesc. Cu asemenea elemente, dominate de o voință creatoare, Statul poate nădăjdui să reprezinte o astfel de *politică religioasă*, care să-i mențină neștirbite, nu numai prestigiul și autoritatea politică, dar să trezească față de el și respectul și încrederea Cultelor minoritare. Astăzi concepția aceasta este absentă din preocupările Statului. Va fi una din îndatoririle esențiale ale bărbaților politici cu simțul realităților, să-i dea viață în ceasul, când vor fi chemați la marile răspunderi de Stat.

VII.

Concordatul.

O atențiune specială trebuie să se acoarde raporturilor dintre Stat și Cultul *catolic*, atât pentru puterea ce o reprezintă catolicismul în lumea întreagă, cât mai ales pentru motivul, că o mică parte a neamului nostru aparține și ea acestui Cult. Concordatul ratificat anul trecut, a stabilit aceste raporturi legale. Într'o lucrare a mea am demonstrat insuficiența pregătirii bărbaților noștri politici în această materie, fapt care ne-a dat o convenție păgubitoare marilor noastre interese naționale.¹

Nu tot așa au procedat de pildă *Cehii*, cari deși în majo-

¹ Vezi: *Valoarea Concordatului încheiat cu Vaticanul*. Sibiu, Tipografia arhiepiscopiezeană 1929.

ritatea lor catolici, au refuzat să încheie Concordat cu Vaticanul, mărginindu-se la un simplu «*Modus Vivendi*» din 6 articole. Motivul? N'au înțeles să admită pretențiunile politice papale, relativ la *învățământ* și la *proprietatea bunurilor bisericesti*, două chestiuni mari, pe cari România a fost complet înfrântă de Vatican. Negociatorii concordatului nostru — cu totul neorientați în acest domeniu — au creiat Cultului catolic o situațiune atât de privilegiată, încât ea periclitează grav poziția Bisericii ortodoxe, razimul sufletesc al neamului nostru. Ajunge să menționez două dispoziții capitale din Concordat:

a) a recunoscut pe seama Cultului catolic — care numără două și jumătate milioane cre-

dincioși — nu mai puțin de 11 Episcopii, pe când Bisericii dominante cu 13 milioane de suflete, i-a dat abia 18 Episcopii;

b) I-a constituit un fond bisericesc numit «*Patrimonium sacrum*» din renta celor circa 500.000 jugăre expropriate, deși proprietatea era a *Statului*, Biserica latină fiind numai *usufructuara* lor. În paralelă, *Statul* a prevăzut în legea din 1925 și pentru Biserica ortodoxă «*Fondul General Bisericesc*» fără a-i da însă un ban. Iată deosebirea! În asemenea condițiuni este ușor de prevăzut, avântul ce-l va lua catolicismul în *România* și cuceririle vertiginoase ce le va face, în paguba credinței neamului nostru, slăbind astfel una din cele mai însemnate forțe ale unității naționale.

De aceea se impune, cu toată hotărârea, problema unei examinări atente a *Concordatului*, spre a se stabili precis, de oameni pregătiți, în ce măsură stipulațiunile lui sunt sau nu în conformitate cu principiile Constituției, cu prevederile din legea Cultelor și cu interesele politice-naționale ale Statului român.

VIII.

Biserica greco-catolică română.

Vorbind de Concordat, trebuie să ne oprim și la Biserica *Blajului*, fără a ne gândi cătuș de puțin să-i aducem ofensa de a o socoti printre Cultele minoritare.

Amintindu-ne cu recunoștință meritele ei, în dezvoltarea

culturei românești și a păstrării conștiinței naționale din Ardeal, Statul nostru are datoria să se gândească la situațiunea, pe care o reclamă trecutul ei istoric și chemarea importantă ce-i revine azi, în opera de consolidare a unității noastre politice.

În adevăr Constituția nouă a și decretat-o Biserică *națională*, înțelegând să-i definească menirea într'o formă și mai elocventă, când a cuprins-o în aceeași propoziție cu Biserica ortodoxă. *Statul a conceput rolul ei, strâns legat de misiunea Bisericii dominante.* Urmă deci, ca poziția Bisericii greco-catolice române să fie stabilită într'o lege comună ambelor Biserici naționale. S'a întâmplat însă tocmai dimpotrivă, că Biserica Blajului a fost înglobată în Con-

cordat, deavalma cu toate Cultele catolice minoritare, transformând-o astfel din Biserică *națională*, cum o consacrase Constituția, în Biserică *internațională*, cum pretinde caracterul catolicismului cosmopolit.

Consecința acestui fapt este, că în locul solidarității sufletești a acestor două așezăminte naționale, se deschide largă calea separațiunii și a vrăjmășiei dintre ele, păgubind enorm coeziunea și puterea de rezistență a neamului nostru în acțiunea lui pentru păstrarea *Statului unitar*.

O primă probă dureroasă s'a și făcut, chiar cu ocaziunea desbaterei legii Cultelor, când împotriva *conștiinței de rasă* a triumfat, într'un spectacol regretabil, mentalitatea catolică *internațională*. Fricțiunile și

luptele dintre cele două confesiuni românești au acum un caracter endemic în *Ardeal* și ele vor deveni tot mai acute, dacă Statul nu va ști să intervină la timp cu toată energia lui, spre a curma acest conflict național primejdios.

Singura cale în acest scop mi se pare *revizuirea* situațiunei Bisericii române-unite, în conformitate cu doctrina politică fixată de Constituție și recunoscută utilă de instinctul minunat al poporului nostru. Aceasta înseamnă, creiarea tuturor posibilităților legale de apropiere și de contopire a fiilor neamului nostru, *într'o singură și biruitoare credință religioasă*.

Statul, într'un chip de neînțeles, a recurs din contră la un astfel de regim legal, care

să zădărnicească atingerea acestui imperios deziderat de unitate religioasă a neamului românesc. Căci, nimic nu slujește mai sigur și mai puternic *unitatea noastră de Stat*, decât *unitatea credinței* cetățenilor săi. Este teoria pe care o susține oficial însuși *catolicismul* roman, când zice în comentariul tezei 77, din celebrul *Syllabus*: «*Fiecare Stat are un mare interes în ceea ce privește unitatea religioasă a tuturor cetățenilor săi, deoarece de ea atârnă în mare măsură unitatea politică și tăria Țării*». ¹ Iată, pentru ce problema pretinde o examinare nouă, atentă și competentă.

¹ Heiner, *Der Syllabus*, Mainz, 1905, pag. 346.

Concluzii.

Din aceste expuneri se desfac, cu necesitate logică, următoarele concluziuni:

Culte minoritare din România reprezentând, prin numărul, valoarea și tendințele lor, o mare forță socială, Statul trebuie să-și facă o preocupare principală din politica religioasă minoritară. Această politică trebuie să se întemeieze pe o cunoaștere directă și amănunțită a trecutului și prezentului politic-bisericesc minoritar, căci numai ea deschide omului de Stat, ca și organelor executive, orientările sigure în formularea și aplicarea doctrinei, corespunzătoare atât intereselor de Stat, cât și pretențiilor legitime ale Cultelor.

Rolul determinant pe care Biserica-l are în viața minorităților noastre, cum și însemnătatea ce o reprezintă *politicește* atâtea din aceste Culte, impun, în modul cel mai hotărât *reînființarea Ministerului de Culte.*

Aici vor trebui aduse și problemele de *ocrotire socială*, deoarece ele stau în cea mai strânsă legătură cu menirea Bisericii, dar și pentru motivul, că multe din Cultele minoritare patronează asemenea opere, cari nu totdeauna rămân în rolul lor firesc. Cât de necesară este reînființarea Ministerului de Culte ne-o arată situațiunea de astăzi, când Cultele trăesc tot în vechea atmosferă, dispensate de orice control și supraveghere din partea Statului. De asemenea se impune apli-

care a neîntârziată a Legii cultelor, cu complectarea nepreciziunilor și cu retușarea dispozițiilor gravaminoase, fie prin *regulamentul* ce lipsește încă, fie prin amendarea legii. — Nu mai puțin este nevoie de elaborarea urgentă a regulamentului de *control financiar*, deoarece subvențiile de sute de milioane, acordate astăzi de Stat fără nici un criteriu, se întrebuintează de Culte după bunul lor plac. Criza financiară cumplită ce ne apasă, este prilejul potrivit, să se procedeze, la examinarea problemei subvenționării, *prin constatarea precisă a averilor bisericesti.*

Dacă această operațiune se va executa cu toată rigoarea și cu toată competența, se va ajunge la rezultate neabănuite, cari vor ușura Statul de

sarcini considerabile. Abia în urmă se va putea traduce în faptă principiul *egalității de tratament*, după norme clare cuprinse într'o lege specială. Căci astăzi stăpânește, sub raportul subvenționării, cea mai strigătoare inegalitate — cum am dovedit-o în partea I. — pe urma căreia pătimește mai mult tocmai Biserica neamului românesc.

Subvenționarea nu este numai o simplă operațiune de aritmetică bugetară, cum o pot crede unii. În concepțiunea noastră ea oglindește însăși *ideologia Statului* cu privire la Culte și la însemnătatea lor în desvoltarea permanentă a societății. Constatând din graiul cifrelor, favorizarea unora și nedreptățirea altora, în chip fatal tragem concluzia, că poli-

tica bisericească a statului este profund criticabilă. Schimbarea ei pentru ziua de mâine se impune cu o evidență, ce nu poate fi contestată de nimenea dintre cunoscătorii problemei.

De aceea, cel dintâi act trebuie să fie, cu am spus, *reînființarea Ministerului de Culte*. Suprimarea lui de către guvernul național-țărănesc a fost o mare și neiertată greșală. Consecințele s'au văzut în cei doi ani de experiență: precădere față de instrucțiunea publică și *neglijarea aproape completă a Cultelor*.

Un Minister independent, va avea toate condițiunile unei îmbrățișări atente și largi a problemelor bisericești, adâncindu-le cu răgaz și soluționându-le în conformitate cu interesele superioare ale Satului.

Al doilea act este elaborearea unui *program de politică bisericească* în linii mari, dar cu caracter de stabilitate și deci, pe cât se va putea, având asentimentul partidelor de guvernământ, sub auspiciile factorului constituțional. Acest program trebuie să pornească neapărat dela tradiția istorică a Țării și dela realitățile naționale de totdeauna.

Al treilea act și cel mai important, va fi însăși *înfăptuirea* conștientă și perseverentă a acestei politici, din partea Statului nostru. Dar pentru ca aceste condiții fundamentale să se realizeze, este nevoie să activeze spiritul de *competință* și *dragostea* de Biserică. Căci cu oameni politici stăpâniți de indiferentism sau chiar de ateism, nu se va ajunge

nici odată la o serioasă și rodnică politică bisericească. — Pentru aceasta se cer suflete încălzite de puterea *creдинței* și dominate de avântul pasiunii religioase. Singure asemenea suflete sunt în măsură să *simtă* și deci să priceapă deplin, rostul covârșitor al *Bisericii* în desvoltarea sănătoasă a Statului.

Abia când bărbații politici vor *trăi* sufletește marile probleme ale Bisericii, le vor și putea soluționa, atât cu *competința* ce o impune cunoașterea lor integrală, cât și cu *conștiința* înaltei valori morale a credinței în consolidarea țării.

Numai într'o asemenea concepție de bază vedem asigurat triumful *politicei bisericești de mâine*, fiind convinși, că ea va izbuti să găsească în toate îm-

prejurările, atât soluțiunile cele
mai fericite pentru numeroa-
sele probleme ce i se impun,
cât și să câștige, în mod loial,
Culte minoritare, pentru în-
cadrarea lor definitivă în viața
de pace și de nobilă toleranță
a României creștine.

Anexa I.

Textul Constituției relativ la Culte.

Art. 22.

„Libertatea conștiinței este absolută.

Statul garantează tuturor Cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, întru cât exercițiul lor nu aduce atingere ordinii publice, bunelor moravuri și legilor de organizare ale Statului.

Biserica creștină ortodoxă și cea greco-catolică sunt biserici românești.

Biserica ortodoxă română fiind religia marei majorități a

Românilor este biserica dominantă în Statul român; iar cea greco-catolică are întâietate față de celelalte Culte.

Biserica ortodoxă română este și rămâne neatârnată de orice chiriarchie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor.

În tot regatul României, Biserica creștină ortodoxă va avea o organizație unitară, cu participarea tuturor elementelor ei constitutive, clerici și mireni.

O lege specială va statornici principiile fundamentale ale acestei organizații unitare, precum și modalitatea după care Biserica își va reglementa, conduce și administra, prin organele sale proprii și sub controlul Statului, chestiunile sale

religioase, culturale, fundamentale și epitropești.

Chestiunile spirituale și canonice ale Bisericii ortodoxe române, se vor reguła de o singurã autoritate sinodalã, centralã.

Mitropoliții și Episcopii Bisericii ortodoxe române, se vor alege potrivit unei singure legi speciale.

Raporturile dintre diferitele Culte și Stat, se vor stabili prin lege“.

LEGE

PENTRU

ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE.

Poziția Bisericii înlăuntru și în afară.

ART. 1. Biserica ortodoxă română, fiind religia marei majorități a Românilor, este biserică dominantă în Statul român.

Ea este și rămâne autocefală, adică neatârnată de orice chiriarchie din afară, păstrându-și însă, în privința dogmelor, unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului.

Orânduirea canonică și administrativă.

ART. 2. Sub raportul orânduirii canonice și administrative, Biserica ortodoxă română cuprinde:

Mitropolia Ungro-Vlahiei, cu eparhiile :

Arhiepiscopia Bucureștilor,
Episcopia Râmnicului-Noul-Severin,

Episcopia Buzăului,
Episcopia Argeșului, și
Episcopia Constanței.

Mitropolia Moldovei și Sucevei
cu eparhiile :

Arhiepiscopia Iașilor,
Episcopia Romanului,
Episcopia Hușilor, și
Episcopia Dunărei-de-Jos.

*Mitropolia Ardealului, Banatului,
Crișanei și Maramurășului*, cu eparhiile :

Arhiepiscopia Albei-Iulii și Sibului,
Episcopia Aradului, Ienopolei și Halmagiului,

Episcopia Caransebeșului,
Episcopia Oradiei, și
Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului.

Mitropolia Bucovinei, cu eparhiile :

Arhiepiscopia Cernăuților, și
Episcopia Hotinului.

Mitropolia Basarabiei, cu eparhiile :

Arhiepiscopia Chișinăului, și
Episcopia Cetății Albe-Ismailul.

ART. 3. Schimbarea titulaturii actuale a mitropoliilor și episcopilor și a întinderii lor teritoriale, ca și crearea de noi eparhii, se va face numai prin lege.

Drepturile Bisericii după constituție.

ART. 4. După dreptul canonic și în conformitate cu constituția țării, Biserica ortodoxă română își reglementează, conduce și administrează, prin organele sale proprii și sub controlul Statului, afacerile sale religioase, culturale, fundamentale și epitropești.

Controlul Statului asupra Bisericii și organelor sale se exercită, în mod constituțional, prin Ministerul Cultelor.

Sfântul Sinod.

ART. 5. În fruntea Bisericii ortodoxe române stă Sf. Sinod, cea mai

înaltă autoritate pentru chestiunile spirituale și canonice și for suprem pentru chestiunile bisericești de orice natură, cari, după legi și regulamente, intră în competența lui.

Sf. Sinod se compune din toți mitropoliții, episcopii și arhieriei-vicari în funcțiune și e prezidat de mitropolitul Ungro-Vlahiei, ca Patriarh al Bisericii ortodoxe române.

Congresul național bisericesc și Consiliul central.

ART. 6. Corporațiunea centrală reprezentativă pentru întreaga Biserică a Românilor de religie ortodoxă, în afacerile administrative, culturale, fundationale și epitropești, este Congresul național bisericesc, compus din câte 6 reprezentanți ai fiecărei eparhii (2 clerici și 4 mireni), delegați de adunările eparhiale prevăzute la art. 9 al acestei legi pe termen de 6 ani, dintre membrii lor sau dintre alți credincioși ai eparhiilor respective.

Membrii Sf. Sinod fac parte, de drept din Congresul național bisericesc.

Congresul acesta va avea căderea să stabilească, în cadrele legii de față și ale statutului ei, pe cale de regulament, norme obligatorii pentru întreaga Biserică.

ART. 7. Congresul național bisericesc alege un Consiliu central bisericesc compus din $\frac{1}{3}$ clerici și $\frac{1}{3}$ mireni, care este organul superior administrativ pentru afacerile întregii Biserici și totdeodată organul executiv al Sf. Sinod și al Congresului național bisericesc.

Părțile constitutive ale Bisericii și organele lor.

ART. 8. Părțile constitutive ale Bisericii sunt:

Parohiile,

Protopopiatele,

Mănăstirile (ca instituțiuni religioase speciale, cu organizațiunea lor canonică),

Episcopiile și Arhiepiscopiile, și Mitropoliile (ca instituțiuni canonice și istorice).

Fiecare din părțile constitutive ale Bisericii are dreptul a reglementa,

conduce și administra, independent de altă parte constitutivă de acelaș grad, afacerile sale religioase, culturale, fundamentale și epitropești și totodată a participa, prin reprezentanții săi, la lucrările părților constitutive superioare.

Acest drept se exercită prin corporațiuni constituite:

a) în parohii, din bărbații majori, de sine stătători, nepătați, cari își îndeplinesc obligațiile lor morale și materiale față de biserică și așezămintele ei;

b) în protopopiate, episcopii și arhiepiscopii, din reprezentanți ai clerului și ai poporului credincios în proporție de $\frac{1}{3}$ clerici și $\frac{2}{3}$ mireni.

ART. 9. Fiecare parohie are o adunare parohială.

Fiecare protopopiat are o adunare protopopească.

Fiecare eparhie are o adunare eparhială.

Constituirea acestor adunări se face pe timp de 6 ani, prin votul tuturor credincioșilor cari îndeplinesc condițiunile dela articolul precedent.

Totalitatea acestor credincioși formează, în fiecare parohie, adunarea parohială.

La rândul lor, membrii mireni ai adunărilor parohiale, grupați pe circumscripții electorale, aleg pe membrii mireni ai adunărilor protopopești și pe acei ai adunărilor eparhiale.

Membrii clerici ai acestor adunări se aleg de clericii întruniți în colegii preoțești.

ART. 10. Pentru conducerea și administrarea afacerilor sale, fiecare din aceste adunări își alege ca organ executiv, tot pentru 6 ani, un consiliu, care, în adunările protopopești și eparhiale, se va alcătui în proporție de $\frac{1}{3}$ clerici și $\frac{2}{3}$ mireni.

ART. 11. Modul de constituire și de funcționare al acestor adunări reprezentative și al consiliilor lor executive va fi acelaș pentru întreaga Biserică.

Alegerea episcopilor și arhiepiscopilor-mitropoliți.

Averea lor.

ART. 12. Alegerea episcopilor și arhiepiscopilor-mitropoliți se face

de un colegiu electoral compus din membrii congresului național bisericesc și din acei ai adunării eparhiale a eparhiei vacante.

La alegere vor lua parte — ca membri de drept — întrucât vor fi ortodocși — și

Președintele Consiliului de miniștri,

Ministrul de Culte,

Președintele Senatului,

Președintele Adunării Deputaților,

Prim-președintele Inaltei Curți de Casație,

Președintele Academiei Române,

Rectorii Universităților, și

Decanii Facultăților de Teologie.

Examinarea canonică a celor aleși se face de Sf. Sinod, iar confirmarea lor, la propunerea Ministerului de Culte, de M. S. Regele, urmând apoi, potrivit datinelor țării, investi-tura regală.

ART. 13. Prin derogarea dela codul civil, întreaga avere lăsată de mitropoliți, episcopi și arhieriei la moartea lor, dacă nu au moștenitori rezervatari (părinți sau copii), sau nu

lasă testament, trece ca succesiune de drept Mitropoliei, Episcopiei sau Eparhiei unde ei funcționau.

Dacă lasă moștenitori rezervatari, ascendenți, descendenți sau ambele categorii, aceștia toți la un loc succed numai asupra jumătății din avere, dreptul Mitropoliei, Episcopiei sau Eparhiei reducându-se în asemenea caz la jumătate.

Dacă sunt în acelaș timp ascendenți și descendenți, jumătatea de mai sus se va împărți între ei în două părți, din care o parte intră în ramura ascendentă și a doua intră în cea descendentă.

Dacă sunt rezervatari numai dintr'o linie, aceștia moștenesc întreaga rezervă de jumătate.

Dacă lasă testament și are moștenitori rezervatari, trebuie să lase prin testament jumătate din avere rezervatarilor.

În lipsă de rezervatari, poate lega această jumătate oricui ar voi. Pentru cealaltă jumătate, la care succede de drept Mitropolia, Episcopia sau Eparhia, pot prin testament să

indice scopurile culturale, filantropice și obștești în folosul cărora se va întrebuința această jumătate.

ART. 14. Biblioteca mitropoliților, episcopilor și arhierilor rămâne proprietatea eparhiei și se adaugă la biblioteca eparhială, în caz, când ei, în viață fiind, n'ar fi testat-o vreunui anume așezământ cultural bisericesc.

Odăjdiile lor și toate obiectele de cult ce le-au aparținut sau folosit, rămân eparhiei la care au păstorit mai în urmă.

Averea monahilor și monahiilor.

ART. 15. Averea monahilor și monahiilor, adusă cu dâșii în mănăstire, ca și cea dobândită, în orice mod, în timpul monahismului, rămâne întreagă mănăstirii de care țin.

Instanțele disciplinare și judecătorești ale Bisericii.

ART. 16. Instanțele disciplinare și judecătorești pentru clerici în chestiunile curat bisericesti sunt:

1. Consistoriul spiritual eparhial la fiecare eparhie, ca primă instanță.

Eparhiile pot trimite anumite chestiuni mai mărunte la judecătoria protopopiatului.

2. Consistoriul spiritual mitropolitan, ca instanță de apel, pe lângă cele 3 Mitropolii istorice: la București pentru Mitropolia Ungro-Vlahiei, la Iași pentru Mitropolia Moldovei, a Bucovinei și a Basarabiei și la Sibiu pentru Mitropolia Ardealului.

3. Consistoriul spiritual central de pe lângă Sf. Sinod, ca instanță de recurs și pentru asigurarea unității de jurisprudență.

Recursurile privitoare la chestiuni dogmatice sunt exclusiv de competența Sf. Sinod.

Impricinații au dreptul înaintea tuturor instanțelor la apărător, cleric hirotonit.

Constituirea și competența acestor instanțe, precum și procedura de judecată, se vor determina printr'un regulament special întocmit de Sf. Sinod și întărit de M. S. Regele.

Acest regulament va determina și normele și condițiunile de revizuire

ale sentințelor date de instanțele mai sus numite.

ART. 17. Hotărârile instanțelor judecătorești bisericești se execută prin organele Bisericii. La cererea autorităților bisericești, organele puterii executive vor da tot concursul lor pentru aducerea la îndeplinire a acestor hotărâri.

ART. 18. Mitropoliții, episcopii și arhierii pentru abaterile bisericești vor fi judecați ca primă și ultimă instanță, de către Sf. Sinod, iar pentru delikte ordinare și politice se vor judeca de către Inalta Curte de casație.

Cheltuelile Bisericii și ajutorul Statului.

ART. 19. Cheltuelile pentru întreținerea cultului, a slujitorilor și așezămintelor Bisericii se vor acoperi în primul rând din propriile sale mijloace, create și administrate prin organele reprezentative și executive ale diferitelor ei părți constitutive.

ART. 20. În scopul arătat la art. precedent, Ministerul Cultelor pune la dispoziția Bisericii toate averile,

fondurile și fundațiunile cari aparțin diferitelor ei părți constitutive, spre a a fi repartizate acestora. Administrarea acestor averi și fonduri se va face de organele respective, sub supravegherea autorităților bisericesti superioare.

Fundațiunile vor fi administrate potrivit actelor de fundație sau dispozițiilor testamentare.

ART. 21. Statul va pune, la cerere, prin Ministerul Cultelor, la dispoziția Bisericii sumele necesare pentru a *completa*, după norme generale, stabilite prin lege și în armonizare cu salariile funcționarilor publici, *veniturile clerului* și plata funcționarilor ecleziastici și pentru a acoperi și alte lipsuri materiale; aceasta însă numai după o prealabilă constatare a necesităților față de veniturile de cari dispun *părțile constitutive* bisericesti cari reclamă ajutoare.

Ajutoarele acordate de Stat vor fi puse la dispoziția respectivelor organe administrative bisericesti cu arătarea precisă a destinațiunii lor.

Fiecare din aceste organe, pri-

mind ajutor dela Stat, va ține în evidență conturile de gestiune, spre a putea fi cercetate de Ministerul Cultelor, care va controla dacă sumele de Stat, au fost întrăbuințate potrivit destinației lor și cu respectarea legii contabilității publice privitoare la instituțiile cu caracter autonom.

Acest control financiar se va îndeplini în conformitate cu un regulament special întocmit de Ministerul Cultelor și de cel al Finanțelor.

ART. 22. Toate alegerile și numirile în posturi subvenționate de Stat vor fi comunicate Ministerului de Culte.

Fondul general bisericesc și Eforia Bisericii.

ART. 23. Pentru a se ușura cât mai mult sarcina Statului și pentru ca Biserica să-și poată îndeplini cât mai bine misiunea sa religioasă, culturală și filantropică, se înființează *un fond general bisericesc*.

Fondul acesta se va alcătui din averile comune ale întregii Biserici, din donațiuni, din contribuțiuni aprobate de Congresul național bisericesc,

din economiile realizate de Eforia Bisericii (creiată prin dispozițiunile prezentei legi) și din cotele pe cari Congresul național bisericesc le va stabili, pentru fiecare eparhie în parte, asupra veniturilor ei.

ART. 24. Pentru administrarea fondului general bisericesc, a tuturor averilor comune Bisericii și a sumelor acordate de Stat, pe seama ei, se institue o *Eforie a bisericii ortodoxe române*, care va fi organul executiv al Consiliului central în privința afacerilor economice financiare.

Eforia aceasta va administra și averile și fondurile bisericești cari până acum erau administrate de Ministerul Cultelor și cari, din cauza dispozițiunilor testamentare sau de fundație, nu pot fi atribuite altor organe ale părților constitutive ale Bisericii.

Eforia se va compune din 3 membri, unul numit de Ministerul Cultelor de acord cu Ministerul Finanțelor, iar ceilalți doi aleși de Congresul național bisericesc (1 cleric și 1 mirean). Ea stă atât sub controlul Ministerului de Culte cât și al Consi-

liului central și în directă legătură cu ele.

ART. 25. Statul va da, când i se va cere, prin Ministerul Cultelor, Eforiei, pentru necesitățile generale ale Bisericii întregi, ajutoare materiale după normele dela Art. 21 din această lege.

ART. 26. Eforia Bisericii va funcționa după un regulament întocmit, potrivit atribuțiunilor sale de Congresul național bisericesc.

Dispozițiuni cu privire la averi, beneficii, bunuri, taxe de cult etc.

ART. 27. Părțile constitutive ale Bisericii (parohiile, protopopiatele, mănăstirile, episcopiile, arhiepiscopiile, mitropoliile și patriarhia) sunt persoane juridice.

Ele au dreptul și datoria de a păstra tot ceea ce dețin azi și de a aduna averi, mobile și imobile, de orice fel, spre a le întrebuința pentru Biserică și așezămintele ei.

ART. 28. Fiecare eparhie, singură sau în unire cu altele ale mitropoliei de care ține, are dreptul de

a înființa tipografii bisericești, fabrici și ateliere pentru confecționarea obiectelor de cult necesare bisericilor și așezămintelor lor (icoane, lumânări, vestminte, odoare).

Beneficiile realizate vor servi să acopere în primul loc trebuințele eparhiei sau eparhiilor respective.

ART. 29. Bunurile imobile ale bisericilor nu se pot înstrăina decât în condițiile fixate de regulamentul special întocmit de Congresul național bisericesc în acest scop.

ART. 30. Edificiile bisericilor, mănăstirilor, episcopiiilor și mitropoliilor, curtea, cimitirele și odoarele sacre sunt lucruri sfințite și în afară de comerț; ele nu pot fi nici urmărite, nici sechestrate, nici înstrăinate.

ART. 31. Impozitele cari s'ar stabili prin legi pentru *întreținerea și ajutorarea Bisericii* în genere, se vor distribui de organele însărcinate cu aceasta, în proporția în care se găsesc credincioșii ortodocși față de cetățenii de altă religie.

ART. 32. Drepturile și obligațiile de patronat existente azi în bi-

serica ortodoxă română sunt și rămân desființate.

Învățământul religios.

ART. 33. Învățământul religios pentru elevele și elevii de religie ortodoxă în școlile primare, secundare și profesionale, publice și particulare, este obligator și se va preda sub controlul Bisericii și al Ministerului Instrucțiunii, potrivit legilor.

ART. 34. Școlile pentru formarea clerului și școlile pentru formarea cântăreților bisericești stau sub conducerea Bisericii. Programele de studii și numirea profesorilor se vor face potrivit unei legi speciale al cărui proiect va fi întocmit de Sf. Sinod de acord cu Ministerul Cultelor și Ministerul Instrucțiunii.

Preoții armatei, spitalelor, orfelinatelor și penitenciarelor.

ART. 35. Armata are preoții ei proprii în frunte cu un episcop militar, care, sub raport canonic, atârnă de Sf. Sinod, al cărui membru este.

Alegerea și numirea acestui Episcop se va face potrivit unei legi speciale.

ART. 36. Spitalele, orfelinatele, școlile corecționale, penitenciarele vor avea preoții lor pentru credincioșii ortodocși.

Puterea legală a statutului și modalitățile modificărilor eventuale.

ART. 37. Alăturatul statut, întocmit de Biserică, pe temeiul principiilor și dispozițiilor generale cuprinse în această lege, pentru a determina modalitățile după cari Biserica își reglementează, conduce și administrează afacerile sale religioase, culturale, fundamentale și epitropești, este și rămâne obligator pentru întreaga Biserică ortodoxă română, cu putere de lege.

În cadrele dispozițiilor acestei legi, Congresul național bisericesc poate aduce statutului modificările ce va crede de cuviință, dar numai cu o majoritate de $\frac{2}{3}$ voturi.

Modificările acestea vor trebui însă aprobate de Consiliul de Miniștri.

Dispozițiuni tranzitorii.

ART. 38. Până la rezolvarea afacerilor comune episcopioilor Mitropoliei Ardealului, Congresul bisericesc, al acestei Mitropolii, cu organul său executiv, va continua să ființeze și să funcționeze, cu același mod de constituire și cu aceleași atribuțiuni, afară de cea a alegerii arhiepiscopului și mitropolitului.

Această excepțiune, privind exclusiv organizațiunea administrativă a Mitropoliei Ardealului nu atinge obligațiunea celorlalte părți constitutive ale acestei mitropolii — parohii protopopiate și eparhii — de a se conforma tuturor dispozițiunilor legii de față și statutului ei.

Fondul religios din Bucovina.

ART. 39. Fondul religios greco-oriental din Bucovina este și rămâne o fundațiune specială de sine stătătoare, care va purta de acum înainte numirea de „Fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei“.

ART. 40. Fondul acesta este persoană juridică și va fi administrat prin

Consiliul eparhial, sub președinția Arhiepiscopului și Mitropolitului Bucovinei, care-l va reprezenta în justiție și în toate actele sale.

Regulele de administrație pentru averile fondului, care constă în cea mai mare parte din domeniu păduros și agricol, vor fi, în interesul bunului mers, cele prevăzute pentru administrarea și exploatarea domeniilor Statului.

ART. 41. Bugetul anual al fondului va fi alcătuit astfel ca să acopere cheltuelile de personal și material necesare administrației și exploatării lui, plata personalului bisericesc, nevoile cultului și anumite trebuințe culturale și de binefacere ale eparhiei.

Excedentele ce vor rămânea în buget, după acoperirea nevoilor de mai sus, se vor vărsa la „Fondul general bisericesc“.

ART. 42. Statul exercită dreptul său de control și supraveghere prin Ministerul de Agricultură și Domenii și prin Ministerul de Culte.

Ministerul de Agricultură și Domenii aprobă bugetul anual al fondului și confirmă numirea personalului tehnic recomandat de admini-

strația lui, iar Ministerul de Culte aprobă repartizarea sumelor prevăzute în buget pentru plata personalului bisericesc, pentru nevoile cultului și pentru susținerea operelor culturale și de binefacere ale eparhiei.

ART. 43. Un regulament special și decretat — elaborat de o comisiune compusă din câte un reprezentant al Ministerului de Agricultură și Domenii, al Ministerului de Culte și al Mitropoliei Bucovinei — va stabili amănuntele pentru aplicarea acestor dispoziții (art. 39—43) privitoare la fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei.

Inzestrarea Mitropoliilor și Episcopiiilor cu teren de cultură și pădure.

ART. 44. Mitropoliilor și Episcopiiilor Statul le dă, spre folosință, din proprietățile sale:

1. Câte două sute hectare fiecărei Mitropolii și câte o sută de hectare fiecărei Episcopii, teren de cultură, ca sesiune mitropolitană și episcopală, cari se vor administra conform art. 125 din Statut.

Terenurile de cultură date Mi-

tropoliilor și Episcopiiilor din Ardeal, ca „sesiune“ mitropolitană și episcopală, conform legii agrare, se vor socoti în aceste suprafețe.

2. De asemenea câte 500 hectare fiecărei Mitropolii și câte 300 hectare fiecărei Episcopii, pădure, cari vor fi supuse serviciului silvic.

Plata personalului tehnic, administrativ și de pază acestor păduri rămâne în sarcina Statului.

Posibilitatea lor anuală de exploatare, stabilită prin amenajament, se va folosi de Mitropolii și Episcopii, cum vor crede de cuviință, pentru satisfacerea nevoilor lor.

ART. 45. Până la aplicarea integrală a acestei legi, Ministerul Cultelor va continua a îndeplini, pe cât va mai fi necesitate, atribuțiunile și funcțiunile pe cari le exercită în prezent în numele și pentru Biserica ortodoxă română.

ART. 46. Toate legile și regulamentele contrarii acestei legi și statutului ei sunt și rămân abrogate.

[Publicată în Monitorul Oficial Nr. 97 din 6 Mai 1925].

Anexa III.

LEGE

PENTRU

REGIMUL GENERAL AL CULTELOR.

I.

Dispozițiuni generale.

ART. 1. Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, întrucât exercițiul lor nu atinge ordinea publică, bunele moravuri și legile sale de organizare.

ART. 2. Impiedecarea exercițiului liber al oricărui cult se va pedepsi potrivit dispozițiunilor respective din codul penal.

Serviciile religioase în afară de biserici sau case de rugăciuni se vor face cu observarea strictă a legilor și regulamentelor în vigoare, evitân-

du-se orice acte cari ar putea aduce vre-o jignire celorlalte culte sau ar constitui demonstrațiuni împotriva lor.

ART. 3. Credințele religioase nu pot împiedeca pe nimeni a dobândi sau exercita drepturile civile și politice, nici nu pot scuti pe nimeni dela obligațiunile impuse de legi.

ART. 4. Nimeni nu poate fi urmărit de autoritățile bisericești pentru motivul că și-a îndeplinit vre-o obligație impusă de legi sau că nu a săvârșit vre-o faptă oprită de legi.

ART. 5. Nimeni nu poate fi constrâns să participe la serviciile religioase ale unui alt cult.

Indatorirea funcționarilor și militarilor ținuți prin serviciul lor sau comandați să participe la serviciile religioase oficiale nu poate fi considerată ca constrângere.

ART. 6. Constituirea de organizațiuni politice pe bază confesională și tratarea chestiunilor de politică militantă în sânul corporațiunilor și instituțiunilor bisericești sunt interzise.

„Membrii clerului, călugării și predicatorii cari, în locașurile de ru-

găciune ori în adunările credincioșilor convocați pentru practice religioase, prin cuvinte rostite în public ori prin răspândirea de scrieri, vor îndemna sau provoca direct la nesupunere către Constituție, autoritățile Statului sau a legilor, regulamentelor și ordonanțelor în vigoare, precum și acei cari vor amenința pe credincioșii lor cu pedepse spirituale dacă se vor supune autorităților Statului și legilor în vigoare, ori le vor acorda sau promite beneficii spirituale dacă nu se vor supune, se vor pedepsi cu închisoare dela 6 luni până la 2 ani și cu suprimarea subvenției (salariului) acordat de stat“.

„Suprimarea subvențiunii, pentru prima oară, se va face dela un an până la cinci ani, iar în caz de recidivă, suprimarea se va face pentru totdeauna“.

„De aceeaș pedeapsă sunt pasibili membrii clerului, precum și organele de conducere ale cultelor cari vor pune la dispoziția cultelor locașurile sfinte pentru întruniri convocate cu scopul de a se agita împotriva

autorităților Statului ori a legilor în vigoare“.

„Credincioșii cari vor agita în locașurile de rugăciune ori în adunările convocate pentru practice religioase, cu graiul viu ori prin răspândirea de scrieri, contra autorităților Statului sau a legilor, regulamentelor și ordonanțelor în vigoare, se vor pedepsi cu închisoare dela 3 luni până la 1 an“.

„Art. 167 din codul penal român se extinde asupra întregului teritoriu al țării“.

ART. 7. Nici un cult nu poate avea relațiuni de dependență cu vreo autoritate sau organizație bisericească din străinătate, afară de cele impuse de principiile lui dogmatice și juridico-canonic.

Relațiunile dintre Stat și cultul catolic — singurul în țară cu asemenea dependență — vor putea fi stabilite printr'un acord special, care va fi supus Corpurilor legiuitoare pentru aprobare.

ART. 8. Jurisdicțiunea autorităților religioase ale cultelor din țară nu

se poate întinde în afară de teritoriul Statului român.

Asemenea nici autoritățile religioase ale cultelor din străinătate nu vor putea exercita nici o jurisdicțiune în cuprinsul Statului român.

ART. 9. Cultele și asociațiunile religioase nu pot primi ajutoare materiale din străinătate direct sau indirect, fără a le aduce la cunoștința guvernului.

Ele sunt obligate să comunice Ministerului Cultelor orice ajutoare de asemenea natură.

Când scopul pentru care se dau ori se întrebuințează aceste ajutoare este potrivit intereselor Statului sau armoniei interconfesionale a țării, Ministerul Cultelor va putea interzice primirea lor, sub sancțiunea retragerii temporare sau definitive a ajutorului de Stat pentru culte și a anulării autorizației de funcționare pentru asociațiunile religioase.

ART. 10. Membrii clerului, ai organelor de conducere și funcționarii de orice categorie ai cultelor și in-

stituțiunilor lor trebuie să fie cetățeni români, cari se bucură de toate drepturile civile și politice și cari nu au fost condamnați prin sentință definitivă pentru crime contra bunelor moravuri și contra siguranței Statului și în genere pentru orice faptă care ar atrage interdicțiune corecțională.

În mod excepțional, Ministerul Cultelor poate admite ca membri ai clerului și cetățeni străini, însă pentru un timp limitat și numai în cazul când existența sau funcționarea unei comunități religioase ar fi periclitată prin încetarea serviciului religios.

Instanțele judecătorești sunt obligate să comunice Ministerului Cultelor, iar *acesta* șefilor cultelor respective orice sentință de condamnare definitivă de natura celor mai sus arătate, privitoare la membrii clerului și la funcționarii de orice categorie ai cultelor.

Șefii Cultelor (Mitropoliții, Episcopii, Superintendenții etc.) vor fi judecați pentru delictele ordinare și politice de către Inalta Curte de Casație și Justiție.

ART. 11. Organizațiile cultelor istorice, create și reprezentate în conformitate cu sistemul lor de organizare și prevăzute în statute (comunitățile, parohiile, protopopiatele, monastirile, capitulele, episcopiile, arhiepiscopiile, mitropoliile etc.), sunt persoane juridice.

ART. 12. Cultele își vor conduce afacerile lor interne în conformitate cu statutul lor de organizare, aprobat în condițiunile legii de față.

Administrarea patrimoniilor și fundațiilor lor se va face de către organele competente ale cultelor, sub supravegherea autorităților bisericești superioare.

Fundațiunile vor fi administrate potrivit actelor de fundațiune ori dispozițiilor testamentare și nu vor putea fi folosite decât în scopurile speciale pentru cari sunt destinate.

Cultele vor putea face schimbări în destinația patrimoniilor și fundațiilor lor numai în conformitate cu statutul lor de organizare și cu legile în vigoare.

Achizițiunile, cu titlu gratuit, de

averi mobile și imobile, de către Culte, până la valoarea de 50.000 Lei vor fi comunicate Ministerului Cultelor, iar cele mai mari de 50.000 Lei se vor putea face numai cu aprobarea aceluși Minister.

ART. 13. Hotărârile instanțelor disciplinare și judecătorești ale cultelor se execută prin organele lor proprii.

La cererea autorităților bisericești, făcută prin mijlocirea Ministerului Cultelor, organele executive ale Statului vor da concursul lor pentru aducerea la îndeplinire a acestor hotărâri.

ART. 14. Cultele pot înființa, administra și controla instituțiuni culturale și de binefacere în marginile și potrivit dispozițiilor legilor privitoare la acest fel de instituțiuni.

ART. 15. Cultele pot înființa și conduce institute speciale pentru pregătirea clerului lor.

Programele pentru studiile teologice vor fi stabilite de autoritatea bisericească competentă și vor fi comunicate Ministerului Cultelor.

Studiul istoriei, al limbei și literaturii române și al Constituțiunii țării

sunt obligatorii în aceste institute și se vor preda conform unui program stabilit de autoritatea bisericească competentă în acord cu Ministeriul Cultelor și acel al Instrucțiunii, așa fel ca să nu împiedece pregătirea teologică specială și să fie compatibil cu caracterul religios-moral al acestor institute.

Diplomele de pregătire teologică obținute în străinătate vor trebui să fie echivalate pe baza unui examen special cu programa studiilor de istorie, de limba și literatura română și de Constituțiunea țării, obligatorii în institutele teologice din țară ale cultelor respective.

Examenele pentru echivalarea diplomelor din străinătate se vor face la institutele teologice cu cădere ale cultelor respective de către o comisiune la lucrările căreia va asista un reprezentant al Ministerului Cultelor.

ART. 16. Cultele au dreptul a face instrucțiunea religioasă a elevilor de credința lor din școlile publice și particulare, conform legilor privitoare la instrucțiunea publică.

Asemenea au dreptul a săvârși,

prin preoții lor, în armată, în spitalele civile și militare, orfeline, școli corecționale și penitenciare, pentru credincioșii lor, servicii religioase de orice natură, cu observarea legilor sau regulamentelor instituțiilor respective.

Când numărul credincioșilor unui cult din instituturile enumerate la aliniatul precedent va necesita preoți proprii, autoritățile respective vor putea angaja asemenea preoți pe seama lor.

ART. 17. Cultele pot întreține cimitire proprii pentru credincioșii lor.

Comunele sunt datorate a înființa și întreține cimitire comune pentru cultele cari nu au cimitire proprii.

ART. 18. Toate cultele sunt datorate a face servicii religioase la solemnitățile naționale și la cele ale Familiei Domnitoare.

Aceste solemnități se vor fixa prin regulamentul acestei legi.

ART. 19. Bisericile (Casele de rugăciuni), curtea, cimitirile și odărele sacre nu pot fi nici urmărite, nici sechestrate, sub nici o formă.

ART. 20. Actele stării civile sunt de atribuția legii civile.

Intocmirea acestor acte va trebui să preceadă totdeauna binecuvântarea religioasă.

II.

Raporturile dintre Stat și culte.

ART. 21. Pe lângă Biserica ortodoxă, a cărei organizare este stabilită prin lege specială, în Statul român mai există următoarele culte istorice :

a) Cultul român greco-catolic (unit);

b) Cultul catolic (de rit latin, grec-rutean și armean);

c) Cultul reformat (calvin);

d) Cultul evangelic-luteran;

e) Cultul unitarian;

f) Cultul armeano-gregorian;

g) Cultul mozaic (cu diferitele sale rituri);

h) Cultul mohamedan.

ART. 22. Culte noi pot fi recunoscute în Stat dacă confesiunea de credință și principiile lor religioase morale nu vor fi protivnice ordinii publice, bunelor moravuri și legilor țării și dacă sistemul lor de organi-

zare, conducere și administrare va fi în conformitate cu dispozițiunile legii de față.

Pentru obținerea recunoașterii, ele vor trebui să prezinte Ministerului Cultelor un statut, cuprinzând confesiunea de credință, principiile religioase morale și sistemul de organizare, conducere și administrare, care statut, după ce va fi examinat de Ministerul Cultelor, va fi supus aprobării Corpurilor legiuitoare.

Recunoașterea dată unui cult nou poate fi revocată, pe aceeaș cale, dacă organele, corporațiile și membrii săi contravin în mod fățiș dispozițiilor acestei legi și ale statutului aprobat.

ART. 23. Capacitatea juridică a cultelor noi recunoscute se limitează la achizițiuni de imobile și bunuri necesare numai pentru serviciul divin (Case de rugăciuni), locuințe pentru slujitori și cimitire.

Înainte de transcrierea sau întabularea dreptului de proprietate, actele de achiziție pentru astfel de imo-

bile și bunuri vor trebui să aibă aprobarea Ministerului de Culte.

ART. 24. Asociațiunile religioase și funcționarea lor stau sub regimul legilor privitoare la asociațiuni în genere și la întruniri publice.

Sunt cu desăvârșire interzise, sub sancțiunea pedepselor prevăzute în codul penal, acele asociațiuni religioase cari propagă doctrine de natură a aduce atingere legilor de organizare ale Statului și instituțiunilor sale și cari prin practicele lor rituale contravin bunelor moravuri și ordinei publice. Asociațiunile religioase cari vor primi și vor înscrie printre membrii lor persoane ce au părăsit un cult fără îndeplinirea formalităților prevăzute la art. 45, se vor pedepsi conform dispozițiunilor respective din codul penal.

Autorizațiunile pentru funcționare a asociațiunilor religioase se vor acorda de Ministerul Cultelor, căruia aceste asociațiuni sunt obligate a-i trimite sau prezenta orice acte și informațiuni privitoare la organizarea și activitatea lor.

Autorizările de funcționare ale asociațiilor religioase vor putea fi anulate în caz de neobservare strictă a condițiilor stabilite și impuse cu prilejul acordării lor.

ART. 25. Statul are asupra tuturor cultelor dreptul de supraveghere și control, care se va exercita prin Ministerul Cultelor.

Autoritățile tuturor cultelor sunt datorate să trimită și să dea acestui Minister sau delegaților săi autorizați orice acte oficiale și orice informații li s'ar cere.

ART. 26. Toate instrucțiunile și ordinele de interes obștesc, date de autoritățile cultelor slujitorilor sau credincioșilor lor, se vor aduce în același timp și la cunoștința Ministerului Cultelor.

Acesta va interzice executarea instrucțiunilor și ordinelor cari sunt contrare ordinii publice, bunelor moravuri, legilor în vigoare și siguranței Statului.

ART. 27. Șefii cultelor (mitropoliții, episcopii, superintendenții etc.), aleși sau numiți în conformitate cu

statutele lor de organizare, nu vor fi recunoscuți și introduși în funcțiune, decât după aprobarea Maiestății Sale Regelui, dată pe baza rccomandării Ministerului de Culte și după depunerea jurământului de fidelitate către Suveran și de supunere față de Constituție și legile țării.

Formula de jurământ este următoarea :

Inaintea lui Dumnezeu, jur credință Maiestății Sale Regelui României și succesorilor săi;

Jur că voi respecta și voi face să se respecte de către subalternii mei Constituțiunea și legile țării;

Jur că nu voi întreprinde nici o acțiune de natură a aduce atingere ordinii publice sau integrității Statului român ;

Așa să-mi ajute Dumnezeu.

Funcționarii publici ai cultelor, la intrarea în slujbă, vor depune, înaintea autorității lor competente, jurământul de credință către Maiestatea Sa Regele și de supunere față de Constituție și legile țării, în prezența unui reprezentant al guvernului.

Formula de jurământ pentru acești funcționari va fi cea prevăzută la art. 11 al regulamentului statutului funcționarilor publici.

Cei cari nu au depus acest jurământ până la intrarea în vigoare a acestei legi, îl vor depune în termenul ce se va fixa de Ministerul Cultelor.

Procedura depunerii jurământului se va determina prin regulamentul acestei legi.

ART. 28. Cultele nu pot crea eparhii (dieceze, superintendenții etc.), peste cele existente în momentul promulgării legii de față și nici nu pot schimba titulatura, întinderea și sediul vreunei eparhii decât cu aprobarea guvernului, dată prin lege specială.

ART. 29. Cheltuelile pentru întreținerea cultelor și instituțiilor lor se vor acoperi în primul rând din mijloacele proprii ale cultelor, create și administrate în conformitate cu statutul lor de organizare.

ART. 30. Cultele pot impune credincioșilor lor contribuțiuni pentru scopurile arătate în articolul precedent.

Aceste contribuțiuni vor putea fi încassate și prin organele fiscale ale Statului, dar numai pentru instituțiunile și exigențele bisericești și culturale existente în momentul promulgării legii de față și în condițiunile stabilite, prevăzute în regulamentul de aplicare al legii.

Datele privitoare la aceste contribuțiuni se vor ține la dispozițiunea Ministerului de Culte și Ministerului de Finanțe, pentru a se putea cerceta dacă cultele s'au conformat dispozițiunilor cuprinse în acest articol.

Pentru încassarea prin organele fiscale ale Statului a eventualelor contribuțiuni impuse pentru noi instituțiuni și exigențe, cultele vor trebui să obțină aprobarea prealabilă a Ministerului de Culte și a Ministerului de Finanțe.

ART. 31. Ajutoarele pe cari Statul le va acorda diferitelor culte vor fi în raport cu numărul credincioșilor cetățeni români ai lor față de populația totală a țării, cu situația materială a cultelor respective și cu nevoile lor reale.

Aceste ajutoare vor fi date pentru acoperirea nevoilor lor pentru necesități specificate și constatate că ar depăși veniturile ce au și *nici odată sub forma de sume globale.*

Ele vor putea fi retrase sau suspendate de Ministerul Cultelor celor vinovați pentru agitațiuni împotriva ordinii și siguranței Statului și pentru violarea dispozițiilor acestei legi.

ART. 32. Completarea veniturilor clerului și plata funcționarilor cultelor se vor face după norme generale, stabilite prin lege și în armonizare cu salariile funcționarilor publici.

ART. 33. Pentru a putea obține ajutor dela Stat în scopul susținerii clerului slujitor, parohiile sau comunitățile ce se vor înființa de aci înainte trebuie să aibă cel puțin 400 familii în comunele urbane și 200 în comunele rurale.

În cazuri bine motivate se pot ajuta și parohii sau comunități cu un număr mai mic de familii.

ART. 34. Cultele cari primesc ajutor dela Stat vor ține conturile de

venituri și cheltuieli la dispoziția Ministerului Cultelor, care va controla dacă sumele acordate au fost întrebuințate potrivit destinațiunii lor și cu respectarea legii contabilității publice privitoare la instituțiile cu caracter autonom.

Controlul prevăzut în acest articol se va face pe baza unui regulament special întocmit de Ministerul Cultelor împreună cu Ministerul Finanțelor.

ART. 35. Toate numirile membrilor clerului și funcționarilor de orice categorie ai cultelor în posturi subvenționate de Stat, vor trebui să fie comunicate Ministerului Cultelor.

ART. 36. Ordinele și congregațiile religioase, existente pe teritoriul Statului român înainte de promulgarea acestei legi, își vor păstra actualele case și mănăstiri, dacă îndeplinesc condițiile legilor în vigoare și dacă superiorul (provincialul) și membrii lor vor fi cetățeni români și vor locui în țară.

Superiorii (provincialii) și membrii cari nu vor voi sau nu vor dobândi

cetățenia română nu vor mai putea rămâne în țară ca membri ai ordinului ori congregației respective.

Termenul de îndeplinire a acestei condițiuni va fi fixat de Ministerul Cultelor.

Case și mănăstiri noi vor putea fi deschise numai cu autorizația guvernului.

Ordine și congregațiuni noi nu se vor putea așeza în țară decât pe bază de lege.

ART. 37. Averele cultelor dispărute revine de drept Statului.

ART. 38. Instituțiunea patronatului cu drepturile și obligațiunile de orice categorie este și rămâne desființată fără nici o indemnizare.

ART. 39. Situația juridică (titlul de proprietate) a imobilelor (biserici, case parohiale și dependințe) și bunurilor bisericești cari până la promulgarea acestei legi erau patronate se va verifica și eventual rectifica în cărțile funduare după următoarele principii :

a) dacă se constată, cu ocazia verificării, că aceste imobile și bunuri

aparțin comunităților bisericesti locale, ele rămân în deplina lor proprietate și posesiune;

b) dacă se constată că aparțin patronului — fie acesta Stat sau instituțiune a sa (județ, comună etc.), fie particular — ele rămân în proprietatea acestora, dar în posesiunea comunității locale;

c) dacă patronul particular care deține un drept de patronat personal, a dispărut, dreptul de proprietate al imobilelor și bunurilor trece asupra Statului, iar posesiunea rămâne comunității locale;

d) dacă patronul imobilelor și bunurilor bisericesti dintr'o comunitate locală, care s'a desființat pe cale legală sau prin dispariția credincioșilor, este Statul, acesta va dispune liber de ele; iar dacă este un particular, acesta, în acord cu Ministerul Cultelor, va afecta posesiunea lor pentru trebuințele generale ale cultului.

Aceleași principii se aplică și pentru cazul că e vorba de alte părți constitutive și instituțiuni ale cultelor decât comunitățile locale.

Verificarea prevăzută în acest articol va fi făcută, la cererea Ministerului Cultelor, de tribunalele în circumscripția cărora se află imobilele și bunurile, după ce vor fi citate părțile interesate.

Statul va fi reprezentat prin Ministerul Cultelor.

Hotărârea tribunalului este supusă apelului în termen de 15 zile dela comunicare.

Hotărârea definitivă va fi înaintată judecătoriei unde se află cărțile funduare spre a se face confirmarea sau rectificarea cuvenită.

ART. 40. Corespondența organelor bisericesti cu autoritățile Statului se va face în limba română.

III.

Relațiunile dintre culte.

ART. 41. Membrii unui cult nu pot fi constrânși să contribuie la întreținerea altui cult.

ART. 42. Preoții unui cult pot săvârși slujbe și ceremonii religioase numai credincioșilor cultului propriu.

Excepții dela această dispoziție se pot face în cazul când credincioșii unui cult, cari n'au preot în localitate, ar cere ei înșiși la locuința lui serviciul preotului unui alt cult și numai pentru cazuri de extremă necesitate și urgență.

ART. 43. Constituțiunea garantând tuturor cetățenilor libertatea de conștiință, oricine are dreptul de a aparține oricărui cult.

ART. 44. Oricine a împlinit vârsta de 18 ani poate trece dela un cult la altul, observând formele stabilite în această lege.

De acest drept nu beneficiază cei ce suferă de boale cari împiedecă libera voință.

Femeile măritate pot să-și schimbe religiunea chiar înainte de împlinirea vârstei de 18 ani.

ART. 45. Oricine, întrunind condițiunile dela articolul precedent, voește să intre sau să treacă la alt cult, va anunța această intenție, în persoană și însoțit de doi martori, ofițerului stării civile al comunei unde domiciliază.

Ofițerul stării civile va încheia proces-verbal despre declarația de trecere, semnat de cel ce face declarația și de martori, și-l va înainta, în copie, în termen de cel mult 8 zile dela data declarațiunii, preotului căruia aparține declarantul.

Anunțarea trecerii se poate face și în forma unei declarațiuni autentice la judecătoria sau la notarul public și depusă la ofițerul stării civile.

Dacă în termen de 30 zile dela înștiințarea preotului autorul declarației nu revine asupra ei, trecerea se consideră făcută pe deplin drept dela această dată.

Ofițerul stării civile va face, în acest caz, modificările convenite în registrele respective, va elibera declarantului o dovadă oficială despre trecere, anunțând aceasta atât preotului căruia a aparținut, cât și aceluia la care a trecut.

Revenirea asupra declarațiunii de trecere se face cu observarea aceluiași formalități.

Formalitățile articolului de față se aplică și aceluia cari vor să pă-

răsească vreun cult fără a trece la altul.

Declarațiunile sau cererile de cari se ocupă acest articol sunt scutite de timbru.

ART. 46. Oricine trece dela un cult la altul este dator a suporta toate sarcinile materiale impuse de statutele și de angajamentele luate față de cultul părăsit până la sfârșitul anului în care s'a făcut trecerea.

Este interzis cultelor primirea de credincioși, cari părăsind un cult n'au îndeplinit formalitățile de trecere prevăzute în art. 45.

ART. 47. Copiii ai căror părinți aparțin aceleeaș religii, urmează religiunea părinților.

Dacă unul din părinți trece la alt cult, copiii de sexul lui, sub etatea de 18 ani, urmează cultul părintelui trecut.

Când unul din soți trece la religiunea celuilalt, copiii sub 18 ani urmează religiunea comună a părinților.

Dacă părinții nu sunt de aceeaș religiune, tatăl are dreptul de a de-

termina, pentru fiecare copil în parte, căreia din cele două religii ale părinților săi aparține. Aceasta însă odată pentru totdeauna, anume cu prilejul înscrierii copilului în registrele stării civile.

Orice convențiuni anterioare căsătoriei prin cari s'ar hotărî religia copiilor vor fi nule și neavenite.

Dacă tatăl copilului este mort, acest drept revine mamei.

ART. 48. Copiii nelegitimi urmează religia mamei.

ART. 49. Copiii găsiți, dacă nu au nici o indicațiune cu privire la religia lor sau a părinților, urmează religia aceluia care i-a primit spre creștere, iar dacă sunt așezați în azile (case de creștere), stabilirea religiei lor se va face după criteriile următoare:

a) Dacă azilul este întreținut de vre-o instituție confesională, vor urma religia instituției respective;

b) Dacă azilul este întreținut de comună sau județ, vor urma religia majorității locuitorilor din acea comună sau din acel județ;

c) Dacă azilul este întreținut de

Stat, copiii vor urma religiunea ortodoxă.

ART. 50. In caz de adopțiune, copiii orfani de ambii părinți sub vârsta de 18 ani, pot urma religiunea adoptantului, la dorința acestuia, manifestată înaintea ofițerului stării civile.

Dacă ambii soți adoptă de comun acord, religiunea copiilor orfani va fi determinată potrivit art. 47.

Dacă amândoi sau numai unul dintre părinții copiilor adoptați trăesc, copiii nu vor putea urma religiunea adoptantului decât cu învoirea prealabilă a părinților.

Dispozițiuni finale.

ART. 51. Toate cultele sunt date a-și pune în concordanță statutele lor de organizare cu dispozițiunile legii de față, în termin de un an dela publicarea regulamentului ei de aplicare, înaintându-le Ministerului Cultelor spre aprobare și confirmare prin decret regal, dat în baza unui jurnal al Consiliului de ministri.

Aprobarea are de scop a constata că în statute nu sunt dispozițiuni contrare legii.

Modificările ulterioare în statutele de organizare se vor face cu aceeaș procedură.

ART. 52. Situația juridică a bunurilor bisericesti, aflate dincolo de frontierele Statului român și cari aparțin cultelor din țară, precum și a bunurilor din țară cari aparțin cultelor din afară, va fi determinată prin convențiuni speciale.

ART. 53. Drepturile recunoscute comunității baptiste prin jurnalul Consiliului de ministri Nr. 2680 din 21 Noemvrie 1927 se mențin.

Statutul comunității baptiste, aprobat prin acest jurnal, va fi pus de acord cu dispozițiunile legii de față și înaintat Ministerului Cultelor pentru o nouă aprobare.

ART. 54. Ministerul cultelor va stabili și decreta în Regulamentul de aplicare a legii, normele după cari cultele cari nu au organizațiune ierarhică — mozaic și musulman — urmează să procedeze pentru întocmirea statutului lor de organizare.

Organizarea cultului mozaic se va face pe baza de comunități reli-

gioase, putând avea fiecare rit — occidental, ortodox, spaniol — comunitate proprie.

Diferitele rituri se pot organiza și în comunități unitare.

Intr'o localitate poate funcționa o singură comunitate de acelaș rit.

Sinagogile (temple, case de rugăciuni) existente la data promulgării acestei legi, cu derogarea dela prevederile art. 56, își pot păstra bunurile mobile și imobile afectate cultului. Administrarea acestor bunuri se va face sub controlul Ministerului Cultelor și al comunității căreia aparțin.

Modalitățile cum se va exercita acest control din partea comunității se vor stabili prin statutele acesteia.

Dispozițiunile acestui articol vor fi puse în vigoare prin regulamentul de aplicare al legii.

ART. 55. Până la organizarea cultului mozaic pe bază de comunități religioase, reprezentantul acestui cult în Senat va fi tot reprezentantul religios al Uniunii Comunităților evrești din Vechiul Regat.

După organizarea pe bază de

comunități religioase a Cultului mozaic din întreaga țară, reprezentantul în Senat al lui va fi ales de adunarea delegaților comunităților religioase, potrivit normelor ce se vor stabili prin Regulamentul de aplicare al acestei legi.

ART. 56. Toate bunurile mobile sau imobile afectate unei instituțiuni întreținute de cultul mozaic, aflate astăzi pe numele unei persoane fizice sau societăți particulare, trec de drept și fără îndeplinirea nici unei formalități în stăpânirea comunității mozaice respective, din ziua constituirii acesteia ca persoană juridică.

Mutațiunile acestea de proprietate sunt scutite de orice taxe.

Tribunalul situațiunii locului va constata dacă dispozițiunile cerute de lege sunt îndeplinite. Aceasta la cererea președintelui comunității respective.

Dispozițiunile cuprinse în acest articol se referă și la bunurile mobile și imobile, afectate parohiilor reformate (calvine) și evanghelice-luterane de pe teritoriul Vechiului Regat, cu ex-

cepția celor puse sub sechestru în timpul războiului (1916—1918).

ART. 57. Dispozițiunile din această lege privesc și biserica ortodoxă, întrucât nu sunt contrare legii speciale de organizare a acestei Biserici.

ART. 58. Un regulament întocmit de Ministerul Cultelor va desvolta și lămuri în amănunt principiile și dispozițiunile acestei legi.

ART. 59. Toate legile, statutele, regulamentele, ordonanțele și dispozițiunile de orice natură în vigoare înainte de promulgarea legii de față, ori contrare ei, sunt și rămân abrogate.

*[Publicată în Monitorul Oficial Nr. 89 din 22 Aprilie 1928, cu modificările din 1929].

Anexa IV.

Concordatul.

— Text oficial —

ART. I. Religia Catolică Apostolică Română, de orice rit, se va practica și exercita liber și în public în tot Regatul României.

ART. II. În Regatul României Ierarhia Catolică va fi astfel constituită :

A) Pentru Ritul Grec :

Provincia Bisericească Alba-Iulia și Făgăraș.

Mitropolia : Blaj, cu patru sufragani :

1. Oradea-mare ;
2. Lugoj ;
3. Gherla (Scaunul Episcopal și Capitolul urmează a fi transferate de comun acord între Sfântul Scaun și Guvernul Regal) ;

4. O nouă Dioceză ce urmează a fi înființată în Nord, cu Scaunul Episcopal ce urmează a fi desemnat de comun acord între Sfântul Scaun și Guvernul Regal.

Din această Dioceză vor face parte și greco-Rutenii cu o administrație specială.

B) Pentru Ritul Latin :

Provincia Bisericească a Bucureștilor.

Mitropolia : București, cu patru sufragani :

1. Alba-Iulia ;
2. Timișoara ;
3. Satu-mare și Oradea-mare împreunate *aeque principaliter*. Prin ratificarea prezentului Concordat, încetează Administrația Apostolică, iar teritoriul Oradiei-Mari trece sub jurisdicția Episcopului actual de Satu-mare ;
4. Iași. La această Dioceză se va alipi Bucovina.

Teritoriul Vechiului Regat trece dela jurisdicția Congregației de Propaganda Fide la dreptul comun.

C) Pentru Ritul Armean :

Un șef spiritual pentru toți Armenii din Regat, cu scaunul în Gherla.

Sfântul Scaun nu va proceda la nici o modificare a Ierarhiei, mai sus stabilită, nici a circumscripțiilor Provinciilor Bisericești și a Diocezelor, fără acord prealabil cu Guvernul Român, afară de micile modificări parohiale cerute de binele sufletelor.

ART. III. Nici o parte din Regatul României nu va depinde de un Episcop al cărui Scaun s'ar găsi afară din hotarele Statului Român; deasemenea nici o Dioceză din România nu se va putea întinde dincolo de hotarele țării.

ART. IV. Comunicația directă a Episcopilor, a Clerului și poporului cu Sfântul Scaun, și vice-versa, în materie spirituală și în afaceri bisericești va fi absolut liberă.

ART. V. § 1. Aceia cari vor fi chemați a cârmui Diocezele, tot așa și Coadjutorii lor cum iure successionis, precum și șeful spiritual al Armenilor, vor trebui să fie cetățeni români, afară de excepțiile admise de

comun acord de Sfântul Scaun și Guvernul Regal.

§ 2. Sfântul Scaun, înainte de numirea lor, va notifica Guvernului Regal persoana ce urmează a fi numită spre a se constata, de comun acord, dacă n'ar fi în contra ei motive de ordin politic.

ART. VI. Episcopii, înainte de a-și lua în primire Diocezele, vor depune jurământul după formula ce urmează: „Înaintea lui Dumnezeu și pe Sfintele Evanghelii, jur și promit credința Maiestății Sale Regelui României, precum și Succesorilor Săi, și, cum se cuvine unui episcop, a respecta și a face să se respecte de către supușii mei, împreună cu credința către Rege, Constituția și legile țării. Pe lângă aceasta, nu voi întreprinde nimic care să fie de natură a aduce atingere ordinii publice sau integrității Statului. Așa să-mi ajute Dumnezeu și aceste Sfinte Evanghelii“.

ART. VII. Formula rugăciunilor pentru Suveran „Domine Salvum fac Regem“ se va cânta în slujbele religioase, conform normelor liturgice.

ART. VIII. Episcopii vor avea deplină libertate în exercițiul funcțiilor lor bisericești și în cârmuirea propriilor lor Dioceze. Ei vor putea exercita toate drepturile și prerogativele proprii oficiului lor pastoral conform disciplinei aprobată de Biserica Catolică și vor fi liberi a da instrucțiunile religioase, morale și bisericești așa cum o cere oficiul lor sacru. În cazul când ele ar fi de un interes general și publicate de dânsii, vor fi după aceea aduse deasemenea la cunoștința Ministerului Cultelor. De ei vor depinde exclusiv ceilalți membri ai Clerului Catolic în tot ce privește numirea lor și exercitarea oficiului lor sacru.

Numirea făcută va fi adusă la cunoștința Ministerului Cultelor.

ART. IX. Statul recunoaște Bisericii Catolice, reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice, personalitatea juridică, conform dreptului comun al țării.

În consecință, Parohiile, Protopopiatele, Mănăstirile, Capitolele, Stărostiile, Abațiile, Episcopiile, Mitropoliile și celelalte organizații canonic și

legal constituite, sunt persoane juridice, iar deplina proprietate a bunurilor lor, de orice natură ar fi ele, este garantată de către Stat, conform Constituției Regatului, Bisericii Catolice, reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice.

ART. X. Biserica Catolică și Membrii ei, cetățeni români, se vor bucura din partea Statului de un tratament care nu va putea fi inferior aceluia de care se bucură, după Constituție, celelalte religii ale Regatului.

Pe lângă aceasta, se înțelege că Episcopii României diocezeni de Ritul grec, precum și Arhiepiscopul latin din București, vor fi senatori de drept.

ART. XI. § 1. În toate Bisericile Catedrale se va menține Capitolul canonicilor în stare juridică și patrimonială în care se află actualmente, sub rezerva dispozițiilor articolului XIII. Noua Dioceză va fi prevăzută cu Capitolul său.

§ 2. Canonicii vor trebui să fie cetățenii români afară de excepțiunile admise de comun acord de către Sfântul Scaun și Guvernul Regal.

ART. XII. § 1. Episcopii vor fi liberi a înființa noi Parohii, a stabili sau a fonda Biserici filiale; însă dacă vor cere ajutorul Statului, vor trebui să procedeze în înțelegere cu Guvernul, care își va da consimțământul dacă este vorba de 400 de familii pentru orașe și 200 de familii pentru sate. În cazuri speciale, Guvernul va putea să-și dea consimțământul chiar pentru un număr inferior de familii.

§ 2. Numirea Parohilor, cari vor trebui să fie cetățeni români și să nu fi suferit vre-o condamnare prin sentință definitivă, pentru crime contra siguranței Statului, este de competența exclusivă a Episcopului. Consimțământul Guvernului se va cere în cazul când ar fi vorba de a se numi Paroh un străin, care totuși, va fi dator să dobândească ulterior calitatea de cetățean român.

ART. XIII. § 1. Se va constitui un *Patrimoniu sacru* interdiocezan cu titlurile de rentă română, cari aparțin actualmente prebendelor Episcopilor, ale Canonicilor, ale Parohilor și ale Seminariilor teologice.

§ 2. Destinația Patrimoniului sacru este întreținerea Episcopilor și a Ordinariatelor, a Seminariilor teologice, a Canonicilor și a persoanelor în serviciile Parohiilor. În cazul când veniturile menționate la § 1, n'ar ajunge cantitatea cuvenită, conform articolului X, Statul va suplini lipsa, conform legilor în vigoare privitoare la salarizarea Clerului.

§ 3. Acest Patrimoniu sacru va fi administrat de Consiliul Episcopilor diocezeni, conform statutelor întocmite de ei înșiși și aprobate de Sfântul Scaun și de Guvern.

§ 4. Acelaș Consiliu va administra veniturile rentei provenind din Fondul General Catolic de Religie și din Fondul General Catolic de Instrucție, cari se bucură deja de personalitate juridică și rămân în starea patrimonială și juridică actuală.

§ 5. Patrimoniul sacru se va bucura de personalitate juridică conform dreptului comun al țării.

ART. XIV. Proprietățile școalelor, ale instituțiilor de educație și binefacere și ale tuturor celorlalte in-

stituțiuni pioase ale fiecărei dioceze, vor fi administrate de autoritățile diocezane și atribuite aceluiaș scop prevăzut și voit de fiecare Fondație aparte, conform modalităților prevăzute de legile Statului.

ART. XV. Drepturile și îndatoririle de patronat, de orice categorie, sunt și rămân desființate fără nici o indemnizație.

Clădirile sfinte, casele parohiale cu dependențele lor și celelalte bunuri, afectate de către patron Bisericii, a) dacă sunt înscrise în cărțile funduare pe numele persoanelor juridice arătate la Art. IX, rămân în deplina lor proprietate; b) dacă sunt înscrise pe numele patronilor, rămân în posesia Bisericii pentru uzul parohiilor respective.

În cazul când Parohia ar dispărea canonic și legal, fostul patron, dacă acesta este Statul sau o instituție de Stat, va putea dispune liber de aceste bunuri; dacă acesta este un particular, clădirile și bunurile sus arătate, rămân în posesia și pentru uzul Bisericii.

ART. XVI. § 1. In fiecare Dioceză, Seminarul pentru formarea tânărilor Cler, va fi sub dependența exclusivă a episcopului.

§ 2. Profesorii vor fi cetățeni români, afară de excepțiile admise de Sfântul Scaun și Guvernul Regal.

§ 3. Programul de studii se va fixa de către autoritatea bisericească competentă.

§ 4. In seminarii, studiul limbei și al istoriei naționale va fi obligatoriu, conform programului stabilit de Conferința Episcopilor diocezani în înțelegere cu Ministerul competent, în măsură de a nu împiedeca studiile teologice în așa chip ca să fie compatibil cu caracterul religios al acestor Institute; în acest scop, zisul Minister va avea cunoștința de programul menționat la paragraful precedent.

ART. XVII. § 1. Ordinele și Congregațiile religioase existente în Regat vor fi datoare să aibă pe superiorul lor și pe membrii lor cetățeni români, domiciliați în țară.

§ 2. Ordinilor și Congregațiilor religioase, ca atari, Statul le recunoaște

personalitatea juridică cu condiția ca ele să îndeplinească condițiile stabilite de legile în vigoare.

§ 3. Veniturile aparținând Ordinelor și Congregațiilor religioase vor trebui distribuite conform voinței binefăcătorilor și conform naturii și scopului Institutului religios.

§ 4. Noul Ordin și Congregația religioase se vor putea stabili în România și cele cari se află actualmente aci vor putea deschide case noi numai cu încuviințarea dată în înțelegere de către Sfântul Scaun și Guvernul Român.

ART. XVIII. Biserica catolică are dreptul de a se îngriji de asistența religioasă de orice fel, pentru credincioșii ei, în armată, spitale civile și militare, orfeline, școlile corecționale, penitenciare, ținând seamă de regulamentele instituțiilor respective.

ART. XIX. § 1. Biserica catolică are dreptul a înființa și a întreține cu propria ei cheltuială, școlile primare și secundare, cari vor fi sub dependența episcopilor respectivi și

sub supravegherea și controlul Ministerului Instrucțiunii Publice.

§ 2. În aceleași condițiuni ea va putea întreține numărul actual al școlilor normale.

§ 3. Toate școlile Ordinelor și Congregațiilor religioase sunt puse sub dependența episcopului local; în consecință, și ele se vor bucura de dreptul de a fixa limba de predare.

§ 4. Toate școlile arătate la §§ precedenți vor avea dreptul de publicitate, conform modalităților în vigoare.

ART. XX. § 1. Biserica catolică are dreptul a da instrucția religioasă elevilor catolici în toate școlile publice și particulare ale Regatului; această instrucție religioasă li se va da în limba lor maternă.

§ 2. În școlile secundare ale Statului, frecventate în majoritate de catolici, învățământul religios se va face de către profesori catolici, preoți sau laici, numiți de comun acord de Episcopi și Ministerul Instrucțiunii Publice și salariați de guvern în conformitate cu legile în vigoare.

§ 3. În școlile primare ale Sta-

tului, frecventate în majoritate de catolici, învățământul Religiei catolice se va da de un preot desemnat de Episcop, iar în lipsă de preoți, de un laic, catolic, care va putea fi și învățătorul școlii, numai să fie recunoscut capabil de către Episcop.

§ 4. Dacă Episcopul ar informa Ministerul că profesorul de religie nu este apt, pentru motive referitoare la doctrină sau moralitate, profesorul va fi obligat să înceteze imediat învățământul și se va proceda la numirea succesorului, conform §§ 2 și 3 de mai sus.

§ 5. În școlile statului programul de învățământ religios pentru catolici, va fi alcătuit de Episcop și comunicat Ministerului competent.

§ 6. Textele școlare vor trebui de asemenea să fie aprobate de Episcop, care va avea și dreptul de a supraveghea învățământul dat în zisele școli.

ART. XXI. Bunurile bisericesti situate în România, dar aparținând unor persoane juridice bisericesti și religioase, cari își au sediul afară din hotarele Statului român și reciproc, vor forma obiectul unei convenții speciale.

ART. XXII. Toate dificultățile și chestiunile ce s'ar putea ivi cu privire la interpretarea prezentului Concordat vor fi rezolvite de comun acord între Sfântul Scaun și Guvern.

ART. XXIII. Prezentul Concordat va intra în vigoare îndată după schimbul ratificărilor între Sfântul Scaun și Guvernul Regal. Cele două părți contractante își rezervă facultatea de a denunța prezentul Concordat, cu un preaviz de 6 luni.

ART. XXIV. Schimbul ratificărilor va avea loc la Roma cât mai curând posibil.

Articolul adițional: În termen de două luni după ratificare, o comisiune, din care face parte un Delegat al Sfântului Scaun și un altul al Guvernului, se va alcătui pentru a proceda, cu ajutorul unui delegat al Episcopatului, la delimitarea circumscripțiilor bisericești, precum și la verificarea bunurilor cari vor forma Patrimoniul sacru conform articolului XIII.

Drept care Plenipotențiarii susnumiți au semnat prezentul Concordat.

Făcut la Vatican, astăzi la 10 Mai 1927.

[L. S.] [ss]. P. Card. Gasspari.

[L. S.] [ss]. V. Goldiș.

**Pentru documentare, în materie
de politică bisericească, se pot
citi următoarele lucrări, accesi-
bile oricui:**

1. *I. P. S. Patriarh Miron, Adevăruri istorice asupra întregirii neamului. București. 1929. Tip. Cărților bisericești.*
2. *I. P. S. Patriarh Miron, Cuvânt la discuția mesagiului în Senat. [29 Noembrie 1929]. București. Tip. Cărților bisericești.*
3. *I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan, Biserica neamului și drepturile ei [discurs la legea Cultelor]. Sibiu. 1928.*
4. *I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan, Biserica împotriva Concordatului. Sibiu. 1929.*
5. *Biserica noastră și cultele minoritare, [cuvântările din Cameră și Senat, rostită la desbaterea legii Cultelor din 1928]. Publicată de N. Rusu Ardeleanu. București. 1928. Tip. Universul.*
6. *R. Cândea, Concordate. Cernăuți. 1922.*
7. *Dr. Gh. Ciuhandu, Papism și ortodoxism în Ardeal. Arad. 1922.*
8. *Idem, Români ortodocși și uniți români. Sibiu. 1922.*

-
9. *Idem*, Patronatul eclesiastic ungar în raport cu drepturile Statului român. Arad. 1928.
 10. *Vasile Goldiș*, Concordatul. Arad. 1928.
 11. *Părintele Nichifor*, Confesionalism politic. Sibiu. 1930.
 12. *Idem*, Biserica ortodoxă și bugetul Cultelor. Sibiu. 1930.
 13. *Dr. Gh. Plopu*, Patronat și inspecțiune. Oradea. 1926.
 14. *I. Mateiu*, Dreptul bisericesc de Stat în România. București. 1926.
 15. *Idem*, Valoarea Concordatului încheiat cu Vaticanul. Sibiu. 1929.
 16. *Idem*, Doctrina de stat a problemei minoritare. București. 1927.
 17. *Episcopatul greco-catolic*, Biserica și Statul [memoriu prezentat Consiliului Dirigent]. Blaj. 1919.
 18. *Desbaterile parlamentare* cu ocaziunea ratificării Concordatului în ședințele din Iunie 1929.

CUPRINSUL.

	Pag.
În loc de prefață — — — — —	5
A. Statul și Biserica ortodoxă.	
I. Considerațiuni generale — — —	7
II. Noua concepție de Stat privitoare la Biserică — — — — —	11
III. Răsturnarea concepției tradiționale	16
IV. Statul și autonomia Bisericii or- todoxe — — — — —	25
V. Valoarea religioasă și politică a autonomiei bisericești — — —	33
VI. Politica viitoare a Statului față de Biserica ortodoxă — — — — —	46
a) Reforma învățământului teo- logic — — — — —	55
b) Legea subvenționării Bisericii	78
c) Politica bisericească externă	94
VII. Concluziuni — — — — —	98
B. Statul și Cultele minoritare.	
I. Importanța problemei — — — — —	104
II. Cultele noi din România — — —	106
III. Concepția politică a Statului —	109
IV. Legea Cultelor — — — — —	110
V. Atitudinea minorităților față de legea Cultelor — — — — —	113

	Pag.
VI. Datoria Statului față de Culțile minoritare — — — — —	119
VII. Concordatul — — — — —	125
VIII. Biserica greco-catolică română —	128
IX. Concluzii — — — — —	133

C. Anexe.

Anexa I. Textul art. 22 din Constituția nouă — — — — —	141
Anexa II. Legea de organizare a Bisericii ortodoxe — — — — —	144
Anexa III. Legea privitoare la regimul general al Cultelor — — — — —	167
Anexa IV. Concordatul — — — — —	198

**VERIFICAT
2017**

VERIFICAT
2007

**VERIFICAT
1987**